

Tittel: Uønsket *pariakaste*, eller *verdiskapere*? En diskursanalyse av rikes offerretorikk i skattedebatten. 9069 Ord.

Sammendrag

I denne oppgaven undersøker jeg den økonomiske elitens bruk av begrepet *pariakaste* som beskrivelse på hvordan de behandles i skattedebatten. Jeg følger denne begrepsbruken i norske aviser fra den oppsto i 2009 og frem til i dag (2023). Artikkene analyseres ved bruk diskursanalyse i tråd med post-strukturalistiske teorier (Laclau & Mouffe) for å greie ut om bruken av retoriske virkemidler, og for å avdekke hvilke antagonistiske fronter som konstrueres i denne diskursen.

In this thesis I will investigate the economic elite's usage of the term *pariah* as a descriptor of their treatment in the tax debate. I follow the usage of this term in Norwegian news articles from its inception in 2009 until today (2023). The articles are analyzed according to post-structural discourse analysis principles (Laclau & Mouffe) in order to elaborate on the application of rhetorical devices, and to uncover which antagonistic frontiers are constructed in this discourse.

Forord

Jeg vil rette en stor takk til min veileder Lennart Rosenlund for hans støtte gjennom arbeidet med oppgaven, og for de gode og interessante samtalene vi har hatt gjennom dette året. Jeg vil også takke Liv Sunnercrantz for råd og innspill til teoretisk tilnærming, og for å ta seg tid til å svare på henvendelsen. Jeg vil også takke Kristoffer for all hjelp med gjennomlesninger, grafisk arbeid og alle ektrafaglige bidrag i hverdagen mens jeg skrev denne oppgaven. Og, sist men ikke minst, takk til Mamma.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning: <i>Uro</i>	6–8
2. Teori: Laclau & Mouffe	9
2.1. Diskurs	9
2.2. Post-marxisme	10
2.3. Post-strukturalisme	10–11
2.4. Hegemoni og sosial antagonisme	11–12
2.5. Diskursive systemer	13–14
2.6. Retorikk	14
2.7. Analyseguide	15–16
3. Metode	17
3.1. Fremgangsmåte	17
3.2. Utvalg	18
4. Analyse	19
4.1. <i>Derfor melder Hagen-familien flytting til Zürich</i>	19–20
4.2. <i>Stemplet som en underkaste</i>	20–21
4.3. <i>Blir behandlet som en pariakaste</i>	22–23
4.4. <i>Stein Erik Hagen nekter for å være en sutrende riking</i>	24–25
4.5. <i>Må slutte å jage bort de rike</i>	25–27
4.6. <i>Fondsforvalter mener de rike i Norge blir mobbet</i>	27–28
5. Konklusjon	29–31
6. Litteratur	32–35
7. Vedlegg	36
7.1. Figur 1–2	36
7.2. Figur 3–4	37
7.3. Figur 4–5	38
7.4. Tidslinje	39
7.5. Analyseguide, fargekodet	40–41
7.4. Artikler, fargekodet	42–49

1. Innledning: Uro

Økte strømpriser, hevede renter, og dyrere mat og drivstoff er noen av konsekvensene etter flere år med pandemi og som følge av frontene mellom Russland og NATO etter invasjonen av Ukraina. Sosial ulikhet og økonomisk usikkerhet har i økende grad vært på dagsordenen i landet den siste tiden, hvor vi i media har fått møte noen av ansiktene bak statistikken. «Levekostnadene øker og flere rammes» (NRK, 2022) var tema for NRK-programmet Debatten 15. november i 2022, hvor vi ble kjent med Renate Søderlund som delte sin historie som aleneforsørger på AAP, med en inntekt under fattigdomsgrensa i en tid med stadig økende utgifter (NRK, 2022, 03:02–05:31). Søderlund forteller *Nettavisen* i etterkant av debatten at hennes motivasjon for deltakelsen var å være «et ansikt på fattigdommen i Norge» (Svendsen, 2022). På Debatten uken etter møter vi også Knut Ragnar Bakke. Bakke lever på uføretrygd, og sitter igjen med 10kr på konto etter å ha betalt for boligutgifter, strøm og mat (NRK, 2022, 18:05–21:25). Bakke beskriver opplevelsen av det å være i møter med NAV som en form for avhør, og svarer programleder Fredrik Solvang, når han spør hva Bakke ønsker seg til jul, at det eneste han vil ha er et julekort og et viskelær. Solvang klarer ikke å holde masken når han i innledningen til programmet 15. november bryter sammen mens han legger fram nye tall fra Matsentralen. (Matsentralen delte i 2022 ut mellom 10 og 11 millioner måltider, noe som er en økning med 35 prosent sammenlignet med året før (NRK, 2022)). Solvang forteller at han var rørt over hvor modige de var som sto fram med sine vitnemål. «Det koster litt å gjøre det» sier Solvang om deres deltagelse etter Debattens slutt (NRK, 2022).

En drøy måned senere har Jan Petter Sissener, en av Norges rikeste menn, *VG* på hjemmebesøk hvor han forteller at han er bekymret: «[...] det er så mange som sliter nå» (Kreutz-Hansen, 2022). *VGs* besøk handlet dog i hovedsak ikke om Sisseners bekymringer for økende fattigdom, selv om han berører temaet i innledning til en kritikk av regjeringens skattepolitikk (Ibid.), men om uttalelser om behandlingen av de rike i Norge han kom med tidligere på høsten i 2022. Sissener mener at «de som skaper arbeidsplasser og verdier jages ut av landet» og at «de som gjør det bra blir sett på som en pariakaste» (Ibid.). Disse påstandene holder han fast på når han stiller opp i en debatt under åpningen av NHOs årskonferanse.

Tema for årets konferanse var «Uro», hvor det på NHOs hjemmeside oppgis at dette er en uro som oppleves av bedrifter som trenger «forutsigbarhet og brede kompromisser» (NHO, 2023), og av lokalsamfunn og folk, hvorpå vi derfor trenger «bedrifter som kan trygge jobber og sikre velferd» (Ibid.). Hvilken ideologi og hvilke *krav* som kan utledes av disse påstandene vil ikke få en fullstendig utredning i denne innledningen, men kan i brede strøk sies å handle om privat næringsliv, velferdsstaten og (ikke minst) regjeringens skattepolitikk. Under åpningen av konferansen møter Sissener den tidligere SV-lederen Audun Lysbakken til debatt i NRK-programmet Politisk Kvarter. Lysbakken åpner sitt innlegg med å si at han synes det er skandaløst hvordan samfunnsdebatten den høsten hadde vært preget av næringslivstopper og svært rike mennesker som klaget på moderate skatteøkninger (NRK, 2023, 01:12–01:23) i en tid med økende kostnader, hvor det «helt åpenbart er helt andre mennesker som sliter» (NRK, 2023, 01:23–01:37). Sissener svarer at han synes «det er trist å høre på» (NRK, 2023, 02:28–02:32) og mener situasjonen til de fattigste i landet skyldes regjeringens manglende handlekraft og ikke er noe de rike skal holdes ansvarlige for (NRK, 2023, 02:37–02:48). Sissener synes også det er veldig trist at de som «får det til i langrennssporet og fotballbanen» (NRK, 2023, 09:12–09:18) blir helter, mens de som skaper arbeidsplasser og skatteinntekter «blir sett på som pariakaste, og nesten mobbet ut» (NRK, 2023, 09:19–09:25). Sissener mener også at Norge nesten har blitt et uinvesterbart land på grunn av den økte beskatningen, hvor Lysbakken svarer med å si at dette ikke stemmer og at en ikke kan forholde oss til «følelseslivet til de rikeste som mener de blir utsatt for en negativ samfunnsdebatt» (NRK, 2023, 10:11–10:17), men til fakta (NRK, 2023, 10:17–10:19).

Et av landets rikeste mennesker påstår at landets mest velstående behandles som en pariakaste i en tid hvor sosial ulikhet og fattigdom øker. Sissener er derimot ikke den første som har brukt begrepet pariakaste som et bilde på behandlingen av de rike i Norge. Ut ifra det som kan oppdrives fra Atekst ble begrepet brukt for første gang i 2009 av Stein Erik Hagen, da han skulle forklare hvorfor barna hans hadde valgt å flytte til Sveits (Haugan et al., 2009). Han sa da at de ble «behandlet som en pariakaste» (Ibid.) som var «uønsket i landet av den norske regjeringen, anført av Kristin Halvorsen» (Ibid.). Da som nå handlet saken om formueskatt og politiske fronter. Ord som «underkaste» (Haug et al., 2014) «halvkriminelle» (Ibid.) har også blitt brukt til å beskrive synet på de rike, som også blir «mobbet» (Ibid.) og «hakkert på» (Ibid.).

Denne oppgaven vil søke å finne forklaringer på hvorfor disse velstående menneskene, som har så mange ressurser og så stor innflytelse, velger å fremstille seg selv som ofre i den offentlige debatten. De som stilte opp i Debatten i fjor høst ønsket å gi fattigdommen et ansikt, og bruke historiene sine for å skape oppmerksomhet rundt den økende økonomiske usikkerheten blant de som har minst. Hva ønsker de rike som forteller oss at deres velstand fører til noe som kan sammenlignes med diskriminering og undertrykkelse? Hvorfor legger de seg på ryggen med den bløte siden opp? Er det fordi de er «sutrete rikinger som ikke engang har kulturell kapital nok til å klage på en elegant måte» (Bonde, 2022) eller er det «*småmannsgalskap*» (Kristjánsson, 2017) som herjer? Det personlige er politisk, men nå har også det politiske blitt personlig.

For å finne svar på hvorfor offerretorikk brukes av aktører fra den økonomiske elite, vil jeg bruke diskursanalyse for å finne sammenhenger mellom plagene de lider under og hvilke krav de knyttes til, hvilke ideologier som ligger bak, hvordan skillelinjer trekkes mellom politiske fronter og allianser, og hvordan disse organiseres og redefineres i debatten.

2. Teori: Laclau og Mouffe

For å finne logikken bak de rikes bruk av *patos* i skattedebatten, og hvilke andre offentlige diskurser denne retorikkbruken kan kobles til, vil jeg bruke diskursanalyse i tråd med Ernesto Laclau og Chantal Mouffes teoretiske rammeverk. Laclau og Mouffes teoretiske innsikter føyer seg til, og danner grunnlaget for, den post-strukturalistiske og post-marxistiske retningen innen diskursanalyse som omtales som Essex-skolen (The Essex School of discourse analysis) (Sunnercrantz, 2017, s. 109). Jeg vil i all hovedsak benytte meg av sekundærlitteratur om teoriene til Laclau og Mouffe, da en fullstendig fordypning i deres teoretiske verker vil bli overflødig i forhold oppgavens omfang. Laclau og Mouffes teoretiske univers er komplekst og innholdsrikt, og jeg vil derfor kun gjøre rede for det som jeg anser som mest grunnleggende for deres teoriske rammeverk og de begreper som vil fungere som utgangspunkt for analysen.

2.1. Diskurs

Diskurs kan på et abstrakt nivå beskrives som en felles måte å oppfatte verden på som er «mer eller mindre sedimentert, og institusjonalisert», samtidig som den konstant omformes av tanker, handlinger og uttalelser (Sunnercrantz, 2017, s. 19, *forfatters oversettelse*). På et mer konkret nivå kan diskurs forstås som en analytisk størrelse bestående av kognitive skjema, konseptuelle artikuleringer, retoriske strategier, bilder, symbolske handlinger, strukturer og narrativer (Howarth & Torfing, 2005, s. 14). Alle disse burde, ifølge Howarth & Torfing, «analyseres både i henhold til deres evne til å forme og omformulere mening», også når det kommer til deres manglende evne til å frembringe en homogen fellesforståelse (2005, s. 14). Med dette understrekes det at en ikke bare skal analysere diskurser som «lykkes» i å skape endring, men også de som «mislykkes».

2.2. Post-marxisme

Begrepet post-marxisme beskriver teorier og forskningsprogrammer hvis perspektiver springer ut av marxistisk teori, men som adapterer og omformulerer ulike deler av denne teoretiske tradisjonen for å kunne operasjonalisere teorien i bedre overenstemmelse med post-moderne teorier og samfunnsstrukturer. Begrepet har sin opprinnelse i Laclau og Mouffes (1985) *Hegemony and Socialist Strategy* (Peters et al., 2022), hvor de argumenterer for at en dekonstruksjon av de sentrale kategoriene i Marx' teorier er en nødvendighet hvis man skal kunne anvende marxistisk teori for å beskrive samtiden (Laclau & Mouffe, 2001).

2.3. Post-strukturalisme

Post-strukturalistisk teori tar avstand fra det deterministiske og reduksjonistiske i den klassiske marxismen, og avviser den strukturelle base/overbygningsmodellen som utgangspunkt, for heller å studere kultur og ideologi som «relativt uavhengig av den økonomiske basen» (Peters et al., 2022, s. 2332, *forfatters oversettelse*). Til forskjell fra andre retninger innen diskursanalyse, som kritisk diskursanalyse (Norman Fairclough), er litteraturen fra denne retningen i hovedsak teoretisk orientert, og forstås best som et «forskningsprogram eller paradigme, og ikke bare en empirisk teori i snever betydning» (Howarth & Torfing, 2005, s. 317, *forfatters oversettelse*). Samlet sett består teorien av «et system av ontologiske antakelser, teoretiske begreper og metodiske forskrifter, og ikke bare et sett med falsifiserbare proposisjoner designet for å forklare og forutsi fenomener som den kapitalistiske statens oppførsel, eller ulike former –og logikker for kollektiv handling» (Howarth & Torfing, 2005, s. 317).

Den post-strukturalistiske diskursteorien fokuserer sådan ikke på observerbare fakta eller underliggende meninger, men snarere på «den historiske dannelsen av de diskursive betingelsene for sosial eksistens» (Howarth & Torfing, 2005, s. 10, *forfatters oversettelse*). Dette perspektivet kritiseres for å overse og minimere betydningen av klassestrukturer og sosial ulikhet (Thompson, 1991), da diskursanalysen tar utgangspunkt i språklige konstruksjoner. Jeg vil argumentere for at denne kritikken er et resultat av misforståelser drevet av generelle fordommer mot lingvistiske teoritetninger. Min mening er at en diskursanalyse er en like valid metode i å avdekke ulike sosiale misforhold som andre

empiriske fremgangsmåter, som også har et fortrinn i at den tar en annen inngang enn den som allerede er overmøblert av forutinntattheter som ofte snubles i, og som kan blokkere ny kunnskap. Den post-strukturalistiske diskursanalysen «overser» ikke strukturer, men søker å se forbi forstivnede strukturer for å spore diskursen knyttet til handlinger og forhandlinger som søker å påvirke og endre strukturene.

Ifølge Howarth er kjernen i det post-strukturalistiske forskningsprogrammet sentrert rundt idéen om at alle objekter og praksiser er *meningsfulle*, og at alle «sosiale handlinger er kontekstuelle, relasjonelle og betingede» (2005, s. 317). Målet med diskursanalyse er ikke å fastslå en total sannhet om en materiell virkelighet, men snarere å rekonstruere hvilke diskursive kamper som finner sted, og som utgjør vår sosiale virkelighet. Diskursanalysen søker derfor å tilkjenne meningsfulle diskursive systemer og ikke beskrive objektive strukturelle forhold. Laclau og Mouffe skiller ikke mellom diskursive og ikke-diskursive fenomener, men argumenterer for at også objekter som fremstår som ikke-diskursive, som «teknologi, institusjoner og økonomiske prosesser» (Howarth & Torfing, 2005, s. 9) også inngår i diskursive systemer. Diskurs kan derfor forstås som «mer enn tale eller tekst» (Sunnercrantz, 2017, s. 19, *forfatters oversettelse*) og snarere som et ontologisk perspektiv der de diskursive systemene forstås som alle de krefter som konstituerer den sosiale virkeligheten.

2.4. Hegemoni og sosial antagonisme

Sentralt for diskursteorien til Laclau og Mouffe, er den politiske filosofen Antonio Gramscis begrep om *hegemoni*. Ifølge Gramsci handler politikken i moderne samfunn om kamper om hegemoniet i form av etableringen av en «politisk og moralsk-intellektuell ledelse og dominans» (Howarth & Torfing, 2005, s. 11, *forfatters oversettelse*). Denne formen for herredømme oppnås ikke ved bruk av tvang eller vold, men gjennom forhandling og konsensus. I motsetning til den klassiske marxistiske tenkning, er institusjonaliseringen av et hegemonisk prosjekt, og koblingen mellom stat og sivilsamfunn, «viktigere enn det å ta kontroll over produksjonsmidlene» (Howarth & Torfing, 2005, s. 11, *forfatters oversettelse*) for å oppnå herredømme, og med dette gir Gramsci politikken forrang. Men hegemoniet «opererer ikke bare den politiske sfæren, men gjennom hele samfunnet» (Barrett, 1994, s. 236, *forfatters oversettelse*). Gramsci vektla at dette herredømmet opererer på de lavere og mindre synlige nivåene, og «han var interessert i hvordan populærvitenskap og kultur utviklet

seg» (Barrett, 1994, s. 236) med hensyn til deres kapasitet til å skape konsensus rundt det hegemoniske prosjektet til den regjerende blokken (Ibid.). Hegemoni kan «forstås som en praksis av å samle bestemte *krav* (demands) og identiteter til et samlet prosjekt» (Sunnercrantz, 2017, s. 20, *forfatters oversettelse*). *Demands*, som jeg i analysen vil benevne som krav, beskriver ganske enkelt de ønskene som en aktør eller gruppe forsøker å få gjennomslag for. Eksempler på krav kan være en fagforenings ønske om høyere lønn, retten til fri abort, eller fjerning av formueskatt.

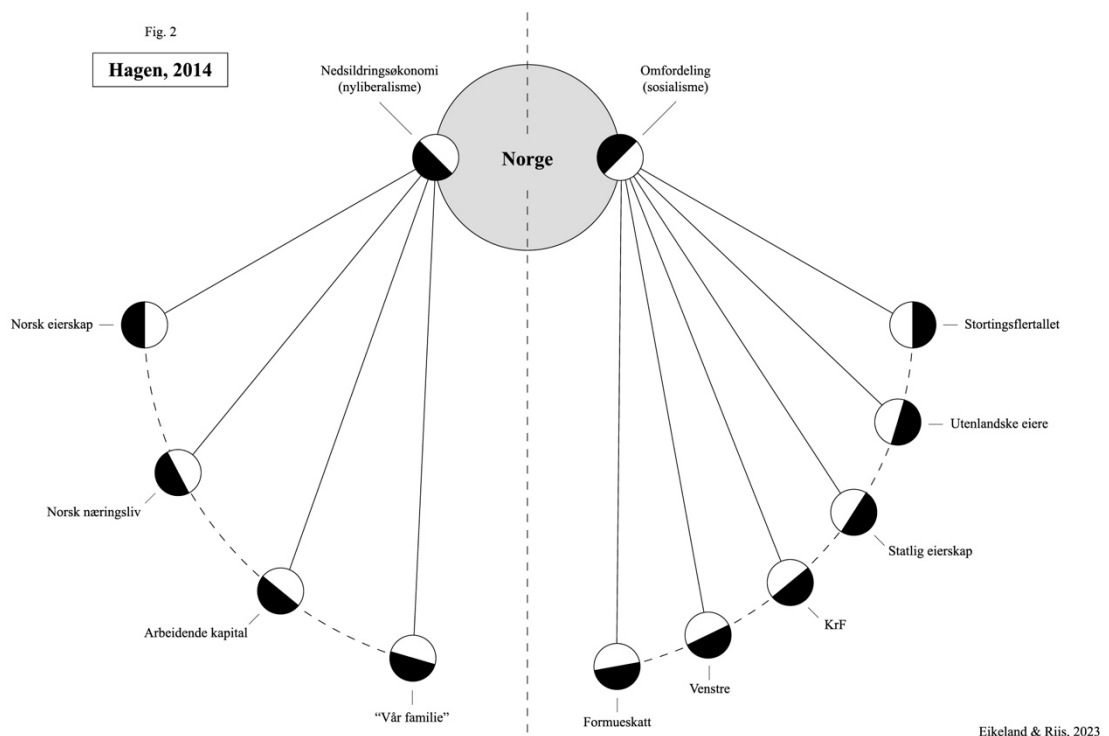
Disse hegemoniske kampene foregår ved å forsøke å «forene et diskursivt felt rundt en spesifikk sammenstilling av elementer opp imot en truende *annet*» (Sunnercrantz, 2017, s. 20, *forfatters oversettelse*). En samling av ulike krav og identiteter oppstår ikke ved at disse finner felles grunn, men ved å definere en *annen* (other) gjennom en prosess som omtales som *othering* (Howarth & Torfing, 2005). De elementene som defineres som *annet* og som ekskluderes, har kun én ting til felles, og det er at de alle utgjør en trussel for innholdet i det diskursive systemet (Howarth & Torfing, 2005).

Begrepet om *othering*, som jeg i min tekst vil operasjonalisere som annetgjøring, kommer fra den franske psykoanalytikeren Jacques Lacan, hvis lære danner rammeverket for store deler av Laclau og Mouffes teori. Ifølge Lacan er «subjektet avhengig av en signifikant», som er den signifikanten som konstituerer det feltet som er *annet* (Lacan, 2004, s. 205). Signifikant er en norsk oversettelse av Ferdinand de Saussures «*signifiant*» (Fagerjord, 2012) som er et lingvistisk begrep som beskriver «noe som representerer en kvalitet eller idé» (Cambridge Dictionary, 2023, *forfatters oversettelse*). Som tidligere nevnt har alle elementer innen- og utenfor diskursene «evne til å forme og omformulere mening» (Howarth & Torfing, 2005, s. 14, *forfatters oversettelse*) – og alle elementene i diskursive systemer er derfor signifikanter.

2.5. Diskursive systemer

Konstruksjonen av et diskursivt system oppstår ikke rundt positive assosiasjoner, men gjennom negativ demarkering, og det er her antagonismen spiller sin rolle. Opposisjonelle relasjoner og *sosial antagonisme* ligger helt i kjernen av det som er Laclau & Mouffes politisk-teoretiske tilnærming (1985). Med Laclau & Mouffes egne ord, er deres tese at «antagonisme er ikke en objektiv relasjon, men relasjoner som avslører begrensningen til all objektivitet» og at samfunnet «konstitueres rundt disse grensene som er antagonistiske grenser» (2001, s. xiv, *forfatters oversettelse*).

De antagonistiske kampene kan lokaliseres rundt *flytende signifikanter*, som er «diskusjonens sentrale element» (Sunnercrantz, 2017, s. 257, *forfatters oversettelse*) og den hegemoniske kampens omdreiningspunkt. De diskursive systemene kobles til disse flytende signifikatene med diskursens *anker* (Laclau, 2005) (nodal point), som er en universal-signifikant (Laclau & Mouffe, 2001) som strukturerer det diskursive systemet. Disse universal-signifikantene «vil som oftest ta form som *tomme universaliser*» «som appellerer til vage forestillinger som Revolusjon, Modernisering, Nasjonen, eller Folket» (Howarth & Torfing, 2005, s. 16, *forfatters oversettelse*).

De hegemoniske kampene handler om å forsøke å *fikser* disse universal-signifikantene, ved å fylle dem med innhold som kobler dem sammen til nye konstellasjoner med andre *undersignifikanter** (Howarth & Torfing, 2005) (*egen formulering). Denne sammenkoblingen skjer ved konstruksjonen av det som betegnes som *kjeder av ekvivalenter* (chains of equivalence) (Howarth & Torfing, 2005). I oppgaven vil jeg også omtale disse kjedene av ekvivalenter som sammenkoblinger. For å muliggjøre en midlertidig stabil fiksering av en diskurs må de elementene som defineres som ekvivalente separeres fra en innbilt utside, som igjen trekker en grense som er med på å stabilisere innholdet i diskursen. En hegemonisk kamp bygger på disse diskursive logikkene som «forutsetter eksistensen av sosiale felt» med sosial antagonisme på kryss og tvers, og tilgjengelighet av «tomme signifikanter som kan artikuleres av motstridende politiske prosjekter som kjemper om å tilføre mening til dem» (Howarth & Torfing, 2005, s. 110, *forfatters oversettelse*).

2.6. Retorikk

For å få gjennomslag og oppslutning rundt en diskursiv artikkel brukes ulike retoriske virkemidler, og det er disse retoriske virkemidlene jeg skal studere i analysen for å tegne et bilde av diskursens konstruksjon. For å konstruere noen eller noe som en antagonistisk motpart, kan man for eksempel bruke patos ved å spille på frykt for det/den *annetgjorte*. På den andre siden kan man for eksempel skape allianser ved å spille på en persons *etos* for å skape oppslutning rundt denne personens sak eller formål. Diskursanalysen tar utgangspunkt i de ulike retoriske virkemidlene i listen under som bygger på en analyseguide utformet i Liv Sunnercrantz' doktorgradsavhandling *Hegemony and the Intellectual Function* (2017), og anvendes som kodeguide for denne oppgavens analyse.

2.7. Analyseguide (basert på Sunnercrantz, 2017, s.336)

Etos: «Appell til retorens egen karakter og autoritet, f.eks. retorens karakter og autoritet, e.g. referanser til egen ekspertise, formelle kvalifikasjoner eller erfaringer; appeller til identifisering med retoren; begrunner argumenter med påstander om ærlighet, autoritet og sannhet osv.; personifikasjoner eller legemliggjørelser av ideologier eller symboler som frihetskjemper, opprørere osv.» (Sunnercrantz, 2017, s. 336, *forfatters oversettelse*).

Patos: «Følelsesmessig appell med engasjement og identifisering med retoren som formål. Appellerer til lytterens følelser. Argumenter som appellerer til hele affektregisteret; sinne, glede og sorg» (Ibid.).

Logos: Retorisk bevismiddel som tar utgangspunkt i rasjonell argumentasjon. Selve begrepet har en dobbel betydning som betyr både «ord» og «fornuft» (Grue, 2023). «Overbevisning ved hjelp av logos kan skje på mange ulike måter, siden sakens fakta kan fremstilles på mange forskjellige måter» (Grue, 2023).

Entymem: «En ufullstendig uttrykt syllogisme hvor et av premissene eller konklusjonen er underforstått» (Tranøy, 2022). «Hvilke premisser er konstruert eller validert for å få publikum til å konkludere med hvilke deduksjoner som følger logisk? Innebærer allment aksepterte premisser som "vi" allerede "vet" er sanne, eller viser hvordan "ting" egentlig er» (Sunnercrantz, 2017, s. 336, *forfatters oversettelse*).

Redefinisjoner: «Hvordan omdefineres begreper? Hvilke assosiasjoner eller justeringer, brukes substitusjoner og eufemisme eller metaforer?» (Ibid., *forfatters oversettelse*).

Kritikk og ideologi: «Hvordan kommer kritikk og ideologi til uttrykk? Er et sammenhengende system av overbevisninger uttrykt eller referert? På hvilket grunnlag er en kritikk *innrammet* (framed)? Hvilke *krav* (demands) stilles og hvordan fremstilles de?» (Ibid., *forfatters oversettelse*).

Politiske fronter: «Hvor og hvordan trekkes politiske grenser? Hvilken bruk er gjort av grensedragninger og allianser; *differensiering* (difference) og *ekvivalens* (equivalence)?» (Ibid., *forfatters oversettelse*). Hvilke *sammenkoblinger* (chains) konstrueres?

Andre: Referanser, narrativer, metaforer, konvensjoner og tatt-for-gittheter: «Strategier for re-deskripsjon av termer, fenomener og handlinger, påkalling av tatt-for-gittheter og assosiasjoner for å fremheve visse trekk og dysse ned andre, for å etablere en kjede av negative og positive assosiasjoner» (Sunnercrantz, 2017, s. 87, *forfatters oversettelse*).

Knutepunkter (nodal points)/tomme signifikanter: E.g. universelle krav som f.eks. demokrati, frihet, utvikling, (spesielt i dette tilfellet: «Verdiskaping»). «Hvordan forhandles kontinuitet og endring, og hva er de viktigste knutepunktene/tomme signifikantene som organiserer denne forhandlingen/striden?» (Sunnercrantz, 2017, s. 336, *forfatters oversettelse*).

3. Metode

3.1. Fremgangsmåte

For å samle inn tekstdata til analysen valgte jeg å søke i Atekst, som er et digitalt mediearkiv «som samler nyheter fra print- og nettmedier» (Retriever, 2023). For å undersøke bruken av offerretorikk blant rike individer, måtte jeg velge *ett* søkeord som skulle favne dette fenomenet, og dette valget falt på *pariakaste*. *Store Norske Leksikon* betegner *pariakaste* som «et begrep som generelt betyr en undertrykt og foraktet samfunnsklasse» (Waldrop, 2023).

En av årsakene til at dette søkeordet ble valgt, er det markerer nullpunktet for mitt møte med offerretorikk fra rike i media, hvor Jan Petter Sissener la frem påstanden om at «de som gjør det bra blir sett på som en *pariakaste*» (Kreutz-Hansen, 2022). Det var denne uttalelsen som først gjorde meg oppmerksom på fenomenet, og som vekket interessen min. En annen årsak til at jeg valgte *pariakaste* som søkeord, er hvor godt jeg synes ordet illustrerer misforholdet mellom *retorens* (talerens) posisjon som velstående og ressurssterk, og selvfremstillingen som *underkaste*.

For å finne opphavet til bruken av *pariakaste* i denne konteksten søkte jeg i Atekst i tidsrommet fra år 2000 frem til i dag. Ordet dukket som oftest opp i sammenhenger hvor det var snakk om undertrykte folkegrupper, men debuterte som beskrivelse av de rikes situasjon i 2009 med Stein Erik Hagen som opphavsmann. Siden 2009 har Hagen fremsatt denne påstanden ved flere tilfeller frem til 2017. Tidspunktene syntes å følge en syklus på gjennomsnittlig fire år (2009, 2014, 2017) som jeg tenker at antyder å ha en sammenheng med stortingsvalgene. Når *pariakaste* tas i bruk av nestemann er året 2022, som igjen kan synes å følge dette mønsteret. Jeg valgte derfor å tegne opp en tidslinje med som viser tidspunktene de rike sier de blir behandlet som *pariakaste*, sammen med andre hendelsen som kan anses som relevante for konteksten, som stortingsvalg, pandemi, krig og inflasjon. I analysen følger jeg denne tidslinjen som rammeverk og for å tilføre en historisk kontekst som kan være relevant for analysen.

3.2. Utvalg

I utvelgelsesprosessen oppsto noen utfordringer som til en viss grad har påvirket analyse materialet, og da særlig bredden av nyhetskilder. Artikler som kun var tilgjengelige bak betalingsmur ble valgt bort, og er derfor utelatt fra datamaterialet. Muligheten til å gjøre et bredt utvalg av aviser med ulik politisk-ideologisk tilhørighet for å sikre et verdinøytralt utgangspunkt, var også begrenset. Utvalget består av totalt seks artikler, hvorav to er hentet fra *VG*, to fra *Dagens Næringsliv (DN)* og to fra NRK.

Som utgangspunkt hadde jeg valgt å analysere artikler hvor rike sier de blir behandlet som pariakaste, og da i hovedsak artikler som inneholdt direkte sitater fra dem. Slike artikler var vanskelig å oppdrive i sentrum/venstre-aviser i tidsperioden frem til 2017, da NRK først begynte å skrive om fenomenet. At det var en hovedvekt av aviser til sentrum/høyre (*VG*), og med næringsliv og økonomi som fokus (*DN*), som har publisert slike artikler kan tolkes som et funn i seg selv.

Hovedfokuset i analysen har vært å følge diskursen som tegnes opp av de som mener de rike blir behandlet som en pariakaste, men har også inkludert perspektiver fra andre kilder. Jeg har valgt denne vinklingen for å finne svar på hva som ligger bak denne retorikken, og for å utlede hvilke diskursive sammenkoblinger og antagonistiske motpoler den tegner opp. Analysen har blitt utført som en induktiv fortolkning av innholdet i artiklene med utgangspunkt i Laclau og Mouffes teoretiske rammeverk ved bruk av analyseguiden.

Analyseguiden ble anvendt ved å *fargekode de ulike retoriske virkemidlene, som jeg så brukte til å analysere innholdet i tekstene (*vedlegg 7.5.). Teksten med fargekodene ble etterpå gjennomgått mens jeg noterte ulike fortolkninger og funn underveis. Disse funnene danner grunnlaget for analysen og diskusjonsdelen av oppgaven. I tillegg til å peke ut ulike retoriske virkemidler, noterte jeg hvilke allianser og grensedragninger som ble konstruert ut ifra ulike uttalelser. Jeg brukte disse funnene til å tegne opp figurer over de diskursive systemene fra hver artikkel (Se vedlegg 7.1.–7.3.). Ved å sammenligne disse kartene kan man dermed også studere hvordan bestanddelene i diskursen endrer seg over tid. (Figurene som er tegnet opp tar utgangspunkt i illustrasjoner fra artikkelen *COVID-19 and India's Flirtation with Localism* (2022) av Shafiullah Anis og Juliana A. French).

4. Analyse

4.1. Derfor melder Hagen-familien flytting til Zürich. VG, 24. juli 2009. Av Bjørn Haugan, Ivar Brandvol, Jon-Inge Hansen & Ingrid Hvidsten

Den 25. juli 2009 lanserer Stein Erik Hagen i *VG* påstanden om at Norge er et land hvor «rikfolk blir hengt ut som en pariakaste» (Haugan et al., 2009). Hagen oppgir denne behandlingen som årsak til at hans tre eldste barn nå melder flytting til Zürich, hvor de kommer til å ta med seg 30% hver av eierskapet til investeringselskapet Canica. En flytting som sparer familien for hele 50 millioner i formueskatt. Hagen forteller *VG* at barna hans har opplevd å bli behandlet som en pariakaste «som er *uønsket*» (Ibid.) (*forfatters kursivering*) av regjeringen «anført av SV-leder Kristin Halvorsen» (Ibid.). I Hagens argumentasjon er det regjeringen, og særlig SV-lederen Kristin Halvorsen, som behandler familien hans dårlig.

Ved å knytte sin kritikk til regjeringen til Kristin Halvorsen, sidestiller han dem og kobler dem sammen til en *antagonistisk* utside. Konstruksjonen av en slik antagonistisk utside «innebærer utelukkelse av en serie identiteter» (Howarth & Torfing, 2005, s. 15, *forfatters oversettelse*) som artikuleres som «en ekvivalenskjede, som understreker *likheten* til de ekskluderte elementene» (Ibid. *forfatters kursivering*). Hagen fremstiller situasjonen tilsvarende som at hans familie skulle tilhøre en diskriminert folkegruppe som *måtte flykte* ut av landet. Hagen knytter den dårlige behandlingen til den politiske debatten under finanskrisen, som har vært så tøff ifølge Hagen at han opplever det som at "de skal *tas*". I neste setning forteller Hagen at de har fått tredoblet sin formueskatt, hvilket leder oss til sakens kjerne. Ved å sidestille det å bli utsatt for formuesbeskatning med å bli behandlet som en undertrykt og foraktet folkegruppe, bruker Hagen patos for å påkalle sympati. Å uttrykke så sterke følelser mot en statlig inngripen som beskatning, kan også peke mot liberalistiske holdninger. Hagen uttrykker et ønske om *negativ frihet*, som beskriver et handlingsområde hvor «man kan handle slik man vil» (Skjerve, 2017, s. 67) «uten innblanding fra myndighetene» (Ibid.). Hagen fremstiller beskatningen som undertrykkende og allierer regjeringen, Kristin Halvorsen (SV) og *Staten*, som undertrykkere. Ved å fremstille seg selv og familien som ofre forsøker han å vekke sympati og appellerer til andre individer som også opplever misnøye med staten, regjeringen og Kristin Halvorsen. Ved å dele en misnøye til en motpart kan «ulike elementer, som "folk", "rettigheter", "frihet" og "den vanlige mann"» (Sunnercrantz, 2017, s. 81, *forfatters oversettelse*) forenes som en kjede av ekvivalenter «mot en felles fiende, som "staten" eller "sosialdemokratiet"» (Ibid.).

Slik kan individer med ulik bakgrunn og sosial status finne sammen i en felles motforestilling. Hagen allierer seg selv og familien med privat verdiskapning som han mener begge motarbeides av regjeringen. Om Kristin Halvorsen sier han at hun «er en katastrofe for norsk eierskap» (Haugan et al., 2009) som vil «avvikle det private norske eierskapet» (Ibid) og at hun derved favoriserer statlig og utenlandsk eierskap. Med denne formuleringen utvider Hagen diskursen ved å koble regjeringen og statlig eierskap sammen med utenlandsk eierskap, som han alle definerer som en trussel mot det norske private næringslivet. Hagen appellerer til etos når han omtaler det han selv og bedriftseiere driver med som verdiskapning. Verdiskapning er et eksempel på *nyttale* (newspeak) (Orwell, 1949). Nyttale er et begrep hentet fra fremtidsromanen *1984* som brukes om språkbruk som intensjonelt er «vanskelig å forstå eller som ikke egentlig betyr det som det fremstår å bety» (Cambridge Dictionary, 2023) og derfor har potensiale til å villed. Verdiskapning er et eksempel på dette da det redefinerer privat næringsvirksomhet som en praksis som frembringer fellesgoder til samfunnet. Ved å omtale privat norsk næringsdrift som verdiskapning, impliserer Hagen at regjeringen er imot verdiskapning, og dermed motarbeider næringslivets muligheter til å skape verdier ved å pålegge bedriftseiere formueskatt.

4.2. Stemplet som en underkaste. *Dagens Næringsliv*, 22. november 2014. Av Anne Kari Haug & Stig Tore Laugen Trondheim

Siden Hagens uttalelser til *VG* i 2009, er det et opphold i ytringer om uverdigg behandling av de rike frem til 2014, hvor Hagen sjøl tar opp tråden. Denne gangen er det *Dagens Næringsliv* som skriver om saken, og som kan fortelle at Hagen er «mektig irritert og oppgitt over hvordan rike norske bedriftseiere behandles av politikere» (Haug & Trondheim, 2014) og «er svært misfornøyd med at formueskatten ikke settes ned med borgerlig regjering» (Ibid.). I 2013 var det regjeringsskifte med en ny «blåblå» mindretallsregjering bestående av Høyre (H) og Fremskrittspartiet (FrP), med Kristelig Folkeparti (KrF) og Venstre (V) som støttepartier (Tjernshaugen et al., 2013). Her er det *Dagens Næringsliv* som selv peker ut den borgerlige regjeringen som årsaken til Hagens misnøye. Hagen selv, retter sin kritikk mot «stortingsflertallet» som han sier at «nå har sagt at det prioriterer utenlandske eiere og statlig eierskap fremfor privat, norsk eierskap» (Haug & Trondheim, 2014.). Hagen retter ikke sin kritikk mot den borgerlige regjeringen (derav Høyre og FrP) slik *DN* skriver, men omtaler derimot deres forslag om å redusere formueskatt fra én til 0,75% som et positivt forslag.

Hagen sier at han «er skuffet over KrF og Venstre» (Ibid.) som gikk imot høyrepartiene slik at skatten i stedet ble senket til 0,85%. Implikasjonen av skille mellom å peke på *regjeringen* eller *stortingsflertallet* er av særlig relevans, da han ved å referere til stortingsflertallet unngår å kritisere Høyre og FrP, som man ut ifra denne ordleggingen kan anse som allierte med Hagens interesser og *krav*. Dette viser en betydelig endring i diskursen fra forrige artikkel der Hagen retter kritikk mot den norske regjeringen (Haugan et al., 2009). Hagen holder fast på at han som norsk næringslivseier blir stemplet som pariakaste, og legger til "underkaste" og "halvkriminelle" i sitt repertoar av beskrivelse av hvordan han og andre nærlingslivseiere behandles. Dette er en bruk av patos som har som mål å skape engasjement og påkalle empati for Hagens situasjon, samtidig som han retter kritikk mot skattepolitikken. Hagen forteller videre at stortingsflertallet «har vist at de er rimelig næringsfiendtlige» (Haug & Trondheim, 2014) og at familieformuen på flere milliarder kroner av den grunn «nok ikke kommer til å bli investert i Norge fremover» (Ibid.). Hagen sier at det er «mye bedre å drive næring i land hvor man som næringsdrivende er velkommen» (Ibid.), og hevder formueskatten tilsvarer at privat næringsliv er uønsket i Norge.

Hagen holder fast på sin påstand fra 2009 om at nivået på formueskatten er urettferdig og legger «opp til mer og mer utenlandsk eierskap i Norge» (Ibid.), og dermed favoriserer utenlandske eiere. Hagen differensierer mellom hva han mener bør skattlegges eller ei, og sier at «rike skal betale formueskatt både på private goder som biler, båter, hytter og så videre» (Haug & Trondheim, 2014) men at det er «helt feil å betale formueskatt for arbeidende kapital» (Ibid.). Arbeidende kapital er nok et eksempel på nytale som defineres av *Store Norske Leksikon* som «kapital som bidrar til verdiskapning, og er med på å skape arbeidsplasser» (Sirnes, 2023). Denne reformuleringen av formue som arbeidende kapital er et uttrykk for en nyliberalistisk diskurs hvor det påstås at oppsamlet rikdom til slutt vil gagne hele samfunnet ved å «drysse» fra øvre sjikt og ned på resten av oss. Dette konseptet kalles *nedsildringsøkonomi* (Språkrådet, 2016) (trickle-down economics) (Orlowski, 2012). En deregulering av økonomien vil ifølge denne diskursen «få tidevannet til å stige og få alle båter, store som små, til å stige» (Ibid., s. 173, *forfatters oversettelse*). Nyliberalismen er «grunnfestet i antagelsen om at myndighetene ikke kan skape økonomisk vekst eller sørge for velferd» (Bockman, 2013, s. 14, *forfatters oversettelse*) og at det derimot er «private selskap, private individer og, aller viktigst, frie markeder som er best til å skape økonomisk vekst og velferd» (Ibid.).

4.3. Blir behandlet som en pariakaste. Dagens Næringsliv, 7. august 2017. Av Jorun Sofie F. Aartun & Monica Langen

Tre år etter senere er Hagen tilbake og forteller nå til *Dagens Næringsliv* at det «å være rik er blitt et skjellsord» (Aartun & Langen, 2017). Hagen sier at det er «provoserende at norske bedriftseiere, som bidrar med formidabel verdiskapning, blir behandlet som pariakaste her til lands» (Ibid.). Hagen fastholder at han blir utsatt for urett og krenkelser på bakgrunn av egen rikdom. Han refererer også til sin datter Caroline Hagen Kjos og hennes etos som verdiskaper når han forteller at hun etter å ha flyttet til Sveits i 2009, «har spart 2,2 milliarder kroner i formueskatt på å flytte ut av landet» (Ibid.), og at disse pengene i hovedsak er «reinvestert i norsk næringsliv» (Ibid.). Disse investeringene har ifølge Hagen bidratt til å skape «arbeidsplasser som har gitt Norge skatteinntekter» (Ibid.). Med dette argumenterer Hagen for at hans datters besparelse av formueskatt har hatt en positiv effekt på den norske økonomien, en påstand som kan knyttes til den nyliberale idéen om nedsidringsøkonomi. Hagen søker med dette å snu kritikken som har blitt rettet mot skatteflyktninger, til å peke i retning staten, som han hevder ødelegger for verdiskapning ved å kreve inn formueskatt. Denne gangen går Hagen lengre i sine krav, hvor han før tok til orde for *mindre* skatt, sier han nå at formueskatten «er så ødeleggende» (Ibid.) at den burde fjernes helt.

Som tidligere legger Hagen fram påstanden om at privat norsk næringsliv blir urettferdig behandlet i forhold til utenlandsk eierskap, reformulerer denne påstanden som at «formueskatten er en feil skatt som *diskriminerer*» (Aartun & Trondheim, 2017, *forfatters kursivering*). Bruken av ordet diskriminering føyer seg til tidligere bruk av patos der Hagen sammenligner seg selv og hans gruppe med en pariakaste, men tilspisser nå retorikken med mer ytterliggående formuleringer. Dette gjør han også når han sier at *debatten* «koker ned til ett spørsmål: Ønsker vi at norsk næringsliv skal være eid av nordmenn eller utlendinger?» (Ibid.). Hagen har tidligere hevdet at regjeringen forulemper privat norsk eierskap ved å pålegge dem en skatt som ikke kan pålegges utenlandsk eierskap, og som dermed svekker det norske næringslivets konkurransedyktighet. Diskursen har nå gått fra å handle om norsk næringslivet til å handle om *Norge*, og Hagens retorikk får nasjonalistiske konnotasjoner når han omtaler aktørene i næringslivet som *nordmenn* og *utlendinger*.

Hagen retter kritikk mot Arbeiderpartiet og Jonas Gahr Støre som «vil øke skattene med 15 milliarder kroner i løpet av den neste stortingsperioden» (Ibid.). Om partilederen sier Hagen at «Støre er på velgerfiske, men politikken er svært skadelig» (Ibid.) og at partiets skattepolitikk «vil hemme norsk *omstilling* og *vekst*» (Ibid., *forfatters kursivering*). Både omstilling og vekst kan karakteriseres som nytale, men også som tomme signifikanter som kan knyttes til Hagens krav om skattelette. Hagen omtaler Sosialistisk Venstreparti (SV) og Audun Lysbakken med en enda skarpere tone. Hagen plasserer seg selv og Lysbakken «så langt unna hverandre politisk som det er mulig å komme» (Aartun & Langen, 2017), noe som korresponderer med Hagens sympatier på den ene siden, og Lysbakkens sosialistiske på den andre. Han mener at Arbeiderpartiets politikk er skadelig, mens SV «vil utrydde norsk næringsliv» (Ibid.).

Om sosial ulikhet sier Hagen at han er «for at et samfunn skal gi alle borgere muligheter, men at det er umulig å bekjempe ulikheter helt» (Ibid.). Hagen kan sies å ha delvis rett i denne påstanden. I innledningen til David Graeber og David Wengrows *The Dawn of Everything* (2021) problematiseres nettopp det uangripelige og abstrakte ved formuleringen av økende fattigdom og formueansamling som "sosial ulikhet". Begrepet kan synes å naturalisere problemet ved å beskrive et slags nøytralt ulikhetsforhold mellom "noen som har mer mens andre har mindre". Ifølge Graeber og Wengrow rammer denne formuleringen inn problemet «på en måte som gjør at de som drar nytte av disse strukturene til syvende og sist virker betryggende, da det innebærer at ingen meningsfull løsning på problemet noen gang ville være mulig» (Graeber & Wengrow, 2021, s. 20, *forfatters oversettelse*).

Hagens antagonisme mot SV og deres sosialistiske politikk understrekes ytterligere når han i neste setning sier at han «vil minne om at samfunn som har hatt en kommunistisk styreform har endt med fattigdom og hungersnød» (Aartun & Langen, 2017). Med dette sammenligner Hagen omfordelende skattepolitikk med kommunisme. Denne overdrivelsen understreker det antagonistiske motsetningsforholdet mellom Hagen og privat næring på den ene siden, og SV og sosialistisk politikk på den andre. Denne diskursen har man også tidligere sett i Sverige på slutten av åttitallet hvor «nyliberale utfordrere» (Palonen & Sunnercrantz, 2021, s. 161, *forfatters oversettelse*) av sosialdemokratiet «forsøkte å konstruere en kjede av ekvivalenter mellom Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti, Sovjetstaten, og politisk uro» (Ibid.).

4.4. Stein Erik Hagen nekter for å være en sutrende riking. NRK, 9. august 2017. Av Tore Tollersrud, Camilla Wernersen, Helge Carlsen & Ann Kristin Liestøl

Etter Hagens intervju med *Dagens Næringsliv* kom det flere reaksjoner på hans utspill om at de rike har blitt pariakaste i Norge. En av kritikkene som ble rettet mot Hagen, var at han ifølge en lederartikkel i *Bergens Tidende* rotet til skattedebatten «ved å fremstille seg selv som offer» (Bergens Tidende, 2017). Hagen svarer på kritikken i et intervju med NRK og forteller at det at han «syter er helt misforstått» (Tollersrud et al., 2017) og at han «er meget fornøyd med tilværelsen, og å bo i Norge» (Ibid.). Videre forklarer Hagen at han ikke har «noe imot å betale skatt og skattenivået som sådan» (Ibid.) men at «skatt på arbeidende kapital er feil» (Ibid.) og at «det er ikke å klage» (Ibid.). Her kan det fremstå som at Hagen driver med en form for *reparasjonsarbeid* (face-work) (Goffman, 2017) der han forsøker å rette opp inntrykket han har etterlatt seg etter intervjuet med *Dagens Næringsliv*.

Reparasjonsarbeid har som mål «å motvirke "hendelser" – det vil si hendelser hvis effektive symbolske implikasjoner truer personens anseelse» (Goffman, 2017, s. 21, *forfatters oversettelse*). Hagen trekker likevel ikke tilbake påstandene sine, men deflekterer kritikken ved å si at han har blitt *misforstått* og refuterer påstanden om at hans ytringer er klaging. Om sine uttalelser sier Hagen at «man må jo kunne gi et ærlig svar når man blir spurt om noe» (Tollersrud et al., 2017).

Ved å redefinere beskyldninger om sutring til å egentlig dreie seg om "ærlige svar", appellerer Hagen til sin etos som "en som tør å si fra". Når han svarer på hvorvidt han mener at han har «blitt misforstått i det offentlige ordskiftet?» (Tollersrud et al., 2017) svarer Hagen at man blir «vant til at alt blir snudd og vendt på» (Ibid.), og at «alle har sin agenda og bruker dette for å få fram sine synspunkter» (Ibid.) og at dette ikke er noe nytt. Her impliserer Hagen at de som har ytret kritikk rundt hans uttalelser, *egentlig* er ute etter å fremme en agenda, og at de er uærlige som "snur og vender på" det han har sagt for å bruke det imot ham. Med dette forsøker Hagen å delegitimere sine kritikere. Hagens påstand er derfor at hans kritikere "har en agenda", mens han selv "bare har meninger". Videre forteller Hagen at han ikke snakker for sin «syke mor, men for landet» (Tollersrud et al., 2017) og at «for Norges framtid og for å utvikle et sterkt norsk, næringsliv hadde det vært bra å fjerne formueskatten» (Ibid.). Her sier Hagen at saken egentlig ikke handler om han selv, men om hensyn til Norge og landets framtid.

Hagen trekker igjen frem sin etos i møte med kritikk, han taler ikke på bakgrunn av egeninteresse, men ut ifra hans bekymring for landets fremtid. Disse henvisningene til nasjonen har også tidligere blitt brukt av Hagen for å ramme inn hans kritikk. Nasjonen er, som tidligere nevnt i teorikapittelet (Torfing, 2005), et eksempel på en *flytende signifikant*, som er en enhet hvis innhold og betydning ikke er konkretisert, og som dermed fungerer som arena for hegemoniske kamper. Nasjonen synes derfor å ha foreløpig status som diskursens omdreiningspunkt og anker for Hagens krav, som er å fjerne formueskatten som han mener er skadelig for norsk næringsliv og som risikerer å true Norges fremtid.

4.5. *Må slutte å jage bort de rike. VG, 10. desember 2022. Av Hanne Kreutz-Hansen*

I 2022 er *VG* hjemme hos finansmannen Jan Petter Sissener som det nå later til at har overtatt stafettpinnen etter Stein Erik Hagen. Til *VG* forteller Sissener at han ville gjort det samme som Kjell Inge Røkke og flyttet til Sveits på grunn av formueskatten, men at han velger å bli i Norge på grunn barnebarna. Sissener sier at «de som skaper arbeidsplasser og verdier jages ut av landet» (Kreutz-Hansen, 2022). Her redefinerer Sissener situasjonen til at skatteflyktingene blir tvunget til å flytte og at deres handling ikke er besluttet på frivillig grunnlag. Sissener fremstiller dermed landet som et fiendtlig sted for aktører i næringslivet. På spørsmål om han ville føle at han hadde "sviktet Norge" hvis han flyttet til Sveits, svarer Sissener at han mener det er «politikere som svikter» (Kreutz-Hansen, 2022). *Nasjonen* synes å tre frem igjen som omdreiningspunkt, og det er politikere og deres skattepolitikk som svikter Norge. Deres svikt ligger ifølge Sissener i «deres manglende tilrettelegging for næringslivet og manglende verdsetting av all innovasjon og alle arbeidsplasser slike som Røkke har skapt» (Kreutz-Hansen, 2022). Ved å peke på manglende tilrettelegging for næringslivet sikter Sissener til formueskatten, som han impliserer at hemmer privat næringsliv. Den "manglende verdsettingen" fremstår som uklar, men kan tolkes til å også handle om formueskatt. Å kreve skatt på formue er da en utakknemlig praksis, hvor bedriftseiere som bidrar til så mye *verdiskapning*, ikke får beholde fruktene av sitt arbeid. Sissener appellerer til skatteflyktingenes etos som verdiskapere, og bruker patos når han hevder at de ikke får anerkjennelse for dette. Sissener viderefører Hagens begrepsbruk når han sier at «Norge må være det eneste landet i verden hvor de som gjør det bra blir sett på som en pariakaste». Sisseners formulering har likevel en oppdatering når han bytter ut «de rike» med «de som gjør det bra».

Her redefineres det å "ha formue" til å "gjøre det bra", hvilket indikerer meritokratiske sympatier. Meritokrati kan oppsummeres som en idé om at de «velstående har jobbet hardere for å tjene pengene sine enn de mindre bemidlede» (Broderstad, 2022, s. 38, *forfatters oversettelse*), og at ens økonomiske situasjon derfor er selvfortjent. Meritokratisk tenkning kan videre knyttes til nyliberalisme som er en «politisk økonomisk praksis» (Harvey, 2005, s. 2) og en ideologi hvor noen av grunntrekkene er «individuell ansvar, selvstendighet fra statlig innblanding» (Harvey, 2005, s. 181), «like muligheter i markedet og foran loven, belønning for initiativ og entreprenørskap» (Ibid.) og «ivaretagelse av seg selv og sine egne» (Ibid.). Hagen fremmer et krav som både fordrer fritak fra statlig innblanding (formueskatt), og etterlyser en belønning for entreprenørskap for bedriftseierne (fjerning av formueskatten). Samtidig som Sissener deler sin misnøye over skattepolitikken, uttaler han seg også om den økende økonomiske belastningen hos dem som har minst. «Har du forresten fått med deg den siste spørreundersøkelsen fra Frelsesarmeen?!» (Kreutz-Hansen, 2022.). «Hver fjerde nordmann har bedt en venn eller et familiemedlem om økonomisk hjelp!» (Ibid.). «Det er mange som sliter nå. Det bekymrer meg» (Ibid.). Sissener sier at han synes at «det er en skam» at «et av verdens rikeste land ikke klarer hjelpe sine egne» (Ibid.).

Kritikken mot regjeringens skattepolitikk og deres manglende evne til å behjelp nordmenn i økonomiske vanskeligheter, kan fremstå som to adskilte krav, men er også et eksempel på *kairos* (Andersen, 2004). Kairos er et retorisk prinsipp som handler om tidspunkt og anledningen for ytringer, hvor timingen i seg selv fungerer som retorisk virkemiddel (Andersen, 2004). Ved å kritisere regjeringens skattepolitikk i en tid hvor mange sliter med å få endene til å møtes, brukes kairos til å forsterke kritikken mot regjeringen og kobler kravene sammen. Ifølge Laclau & Mouffe er hver antagonisme, «overlatt til seg selv» (2001, s. 171, *forfatters oversettelse*), en flytende signifikant som kan kobles sammen med andre, noe som gjør at det som fremstår som svært ulike krav kan «forenes til et samlet prosjekt» (Ibid., s. 170, *forfatters oversettelse*). Sissener spiller også ned sin velstand da *DN* skriver at han «sier at han ikke har så mye penger» (Kreutz-Hansen, 2022), selv om Sissener er oppført på *Kapitals* topp 100-liste med en formue på 67 millioner.

Sissener sier også at han ikke lenger vasker «tøy før maskinen er full» (Ibid.), og «setter på oppvasken når strømmen er billigst og har skrudd av varmekablene på plattingen på hytta» (Ibid.). Her forsterker Sissener koblingen mellom ham selv og nordmenn som sliter med økonomien, ved å fortelle *VG* at de økte strømprisene også rammer ham. Sissener uttrykker

bekymringer for Norges fremtid som han mener vil bli negativt påvirket av skattepolitikken: «Norge er blitt uninvestable» (Kreutz-Hansen, 2022), «hva skal Norge leve av nå?» (Ibid.). Sissener bruker patos når han hevder at «snart har ikke barna en *fremtid* her» (Kreutz-Hansen, 2022, *forfatters kursivering*). I likhet med Hagen snakker Sissener også om sin familie og da særlig barnebarna: «Vi klarer oss ikke uten barnebarna, vet du» (Ibid.). Ved å dra inn privatlivet i debatten, får skattekritikken en personlig karakter. At skattekritikk og familieliv blandes sammen må hovedsakelig legges på *VG* som valgte å intervju Sissener på hjemmebane, men det har likevel den effekten at det lar Sissener appellere til både etos og patos ved å spille rollen som omtenksom ektemann og bekymret bestefar.

4.6. Fondsforvalter mener de rike i Norge blir mobbet. NRK, 5. januar 2023. Av Ingrid Emilie Waaler, Astrid Randen & Ismail Burak Akkan

NHO åpnet sin årlige konferanse med debatt i Politisk Kvarter mellom Sylvi Listhaug, Jan Petter Sissener og Audun Lysbakken. Under debatten sier Lysbakken at «det er skandaløst at de rike har preget samfunnsdebatten den siste tiden» (Waaler et al., 2023) mens «matkøene vokser seg rekordstore» (Ibid.). Her refererer Lysbakken til situasjonen rundt de økede levekostnadene, og understreker at fokuset i samfunnsdebatten burde være på de som har minst og kritiserer derfor timingen (kairos) for de rikes fremleggelse av krav. Lysbakken allierer seg dermed med dem som har minst mens han retter kritikk mot de rike og Jan Petter Sissener. Sissener svarer at han synes at «dette er trist å høre på» (Waaler et al., 2023) og at «det at de fattige får mindre å rutte med har ingenting med de rike å gjøre, men manglende vilje til å skape endring hos politikerne» (Ibid.). Her adresserer Sissener den økende belastningen for de fattige, men snur kritikken tilbake mot politikerne. Lysbakken kritiserer Sisseners manglende hensyn til situasjonen (kairos), men ser ikke det som tvert om er *situasjonens potensiale* til å forsterke kritikken mot politikerne ved å knytte den til andre krav. Ved å tegne en antagonistisk grense med politikerne på den ene siden, kan Sissener koble fattig og rik sammen som *folket* på den andre. Situasjonen rundt den økonomiske usikkerheten har egenskapene til en flytende signifikant, og *usikkerhet* trer frem som «diskusjonens sentrale element» (Sunnercrantz, 2017, s. 257). Sissener sier at «vi har hatt en LO-leder som har vært tydelig på at nå skal de rike tas» (Waaler et al., 2023) som han synes «er veldig trist» (Ibid.), da «de rike *skaper arbeidsplasser* og sørger for høye skatteinntekter, men blir sett på som en *pariakaste* og nesten *mobbet ut*» (Ibid., *forfatters kursivering*).

Her refererer Sissener til patos når han sier at de rike blir behandlet dårlig, og følger opp med å henvise til de rikes etos som verdiskapere. Fagforeningen, som er «Norges største hovedsammenslutning av arbeidstakere» (LO, 2023), og som jobber for å bedre vilkårene for sine medlemmer, høster kritikk for nettopp dette arbeidet som ifølge Sissener tilsvarer å "gå etter de rike". Samtidig sier Sissener at de rike skaper arbeidsplasser, noe som de ikke får den anerkjennelsen de fortjener for. Sissener mener LO "går etter de rike" som skaper arbeidsplasser, og ergo at deres praksis går utover arbeidsmarkedet. Fagforeningen kobles derfor sammen med andre aktører som Sissener mener er skadelige for verdiskapningen. Sissener sier at hva de rike trenger, i stedet for å bli behandlet som en pariakaste, er «*forutsigbare rammevilkår*» (Waalder et al., 2023, *forfatters kursivering*), som etter å ha fulgt diskursen, tyder på å omhandle senkning av skatter og avgifter for næringslivet. Ved å formulere sitt krav til å handle om *forutsigbarhet*, refererer Sissener til det som har trådt frem som sakens omdreiningspunkt, nemlig *usikkerhet*.

Sylvi Listhaug støtter seg til Sisseners diskurs om rike folk som verdiskapere og beskriver politikken til Arbeiderpartiet og Senterpartiet som næringsfiendtlig. Listhaug sier likevel at hun ikke er bekymret for de rike, men mener at «om det blir færre investeringer i Norge» (Waalder et al., 2023) så er det «vanlige arbeidsfolk som mister arbeidsplassen sin», arbeidsplasser «som de rike er med på å skape» (Ibid.). Listhaug tilslutter Arbeiderpartiet og Senterpartiet den kjeden av antagonistiske aktører som står i opposisjon til verdiskapningen. Listhaug appellerer også til *usikkerhet*, og uttrykker bekymring for at regjeringens politikk vil føre til *ytterligere usikkerhet*.

I likhet med Sissener kritiserer Sylvi regjeringen for at de «ikke gjør nok for fattige» (Waalder et al., 2023) og peker på at forskjellene «har økt samtidig som Audun Lysbakken sitter med hånden på det politiske rattet» (Ibid.). Lysbakken og venstresidens skattepolitikk som har for mål å virke omfordelende, er ifølge Listhaug ineffektiv og skadelig for *vanlige folk* som er avhengige av at rike skal gå med overskudd og skape arbeidsplasser for dem. Listhaug og Sissener fremmer sådan en diskurs hvor *nedsidringsøkonomi* skal sørge for velferd og goder for storsamfunnet, og hvor "statlig overformynderi" i form av skatter og avgifter står i veien for verdiskaperne. Usikkerhet knyttet til personlig økonomi, globale hendelser og næringslivet kobles sammen i en kjede av ekvivalente krav som ser til nedsidringsøkonomi som løsning (Harvey, 2005).

5. Konklusjon

Hvorfor har det seg da slik at aktører fra den økonomiske elite sammenligner seg med en pariakaste? Og hva er det de egentlig utsettes for som legitimerer denne beskrivelsen? Basert på analysene, kan man tolke at dette handler om å etablere en diskurs snarere enn at det utgjør en oppriktig oppfatning av egen situasjon. I artiklene kommer Stein Erik Hagen og Jan Petter Sissener med ulike påstander om at «de rike» *henges ut* (Haugan et al., 2009), er *uønsket* (Ibid.), blir sett på som en *underkaste* og *halvkriminelle* (Haug & Trondheim, 2014) som *diskrimineres* (Aartun et al., 2017), *blir jaget* (Kreutz-Hansen, 2022) og *mobbet* (Waalder et al., 2023) ut av landet. Konkrete eksempler på ugrei behandling som skulle tilsvare slike karakteristikk kan ikke oppdrives, og det som til sist trer fram som kilden til all denne *patos*, er formueskatt. Hagen og Sissener bruker *pariakaste* og disse andre karakteristikkene som *hyperboler*, som er et retoriske språkbilder som bruker overdrivelse som virkemiddel for å fange oppmerksomhet (Grue, 2023). Hagen og Sissener presenterer disse hyperbolene i kontrast med hvordan de karakteriserer seg selv som *verdiskapere*, og bruker denne karakteristikken til å argumentere for en mer verdig behandling, e.g. å bli fritatt fra denne formueskatten. Verdiskaping er et eksempel på *nyttale* (Orwell, 1949) som redefinerer privat næringsvirksomhet som en form for samfunnsnyttig aktivitet som bidrar til omfordeling fra et *nedsildringsøkonomisk* (Orlowski, 2012) perspektiv.

Fra et slik perspektiv er verdiskapere aktører som bidrar til å skape arbeidsplasser og næringsaktivitet som er til gagn for hele samfunnet. For at verdiskaperne skal kunne drive med denne praksisen er de avhengige av *arbeidende kapital*, som er en redefinisjon av personlig formue som (kan) investeres i næringsvirksomhet. Verdiskaping og arbeidende kapital er derfor en diskurs som søker å legitimere Hagen og Sisseners krav om å avvikle formueskatten. I uttalelsene til Hagen og Sissener konstrueres *antagonistiske fronter* (Laclau & Mouffe, 2001) mellom denne nedsildringsdiskursen og den sosialistiske omfordelingsdiskursen som utfordrer den (Howarth & Torfing, 2005). Gjennom analysene utkrystalliseres *nedsildring* og *omfordeling* som de to konkurrerende diskursene som kjemper om *hegemoniet*, som er den foreløpige posisjonen en diskurs oppnår når den har blitt etablert som en *tatt-for-gitthet*. I Norge står sosialdemokratiet og velferdsstatens omfordelingsprinsipper foreløpig støtt (Taylor-Gooby et al., 2018), mens det samtidig har pågått *nyliberalistiske prosesser* i form av privatisering i flere offentlige sektorer (Innset, 2020).

Da man kan knytte verdiskapning til nedsildringsøkonomiske prinsipper og dermed til nyliberalistisk ideologi (Harvey, 2005), utfordres det sosialdemokratiske hegemoniet av en nyliberalistisk diskurs. Analysen følger en kronologisk tidslinje (vedlegg 7.4.), som tilfører diskursen et narrativ og en historisk kontekst. Det første tilfellet hvor pariakaste ble brukt som hyperbol var i 2009, hvor diskursen først knyttes til Norge og privat norsk næringsliv (Haugan et al., 2009). *Norge*, eller *nasjonen*, innehar egenskapene til en flytende signifikant, da begrepet i utgangspunktet er innholdsløst, og derfor kan operasjonaliseres som arena for hegemoniske kamper (Torfing, 2005). Diskursen re-artikuleres derfra til å dreie seg om *Norges* fremtid (Tollersrud et al., 2017), før den i 2022 kobles opp mot *usikkerhet* knyttet til de globale konsekvensene av pandemi og krig. Å formulere et krav om å fjerne formueskatten som et ønske om *forutsigbarhet* (Waalder et al., 2023) er da med hensyn til konteksten en bruk av *kairos* som drar nytte av situasjonen (Andersen, 2004). Tider som preges av usikkerhet og kriser «har en tendens til å innebære en dannelselse og utkrystallisering av motsetninger og antagonistiske relasjoner» (Sunnercrantz, 2017, s. 30, *forfatters oversettelse*) hvor «etablerte relasjoner og tatt-for-gitte verdier og overbevisninger destabiliseres, bestrides og redefineres» (Ibid.). Dette kom til syne i debatten under åpningen av NHOs årskonferanse, som interessant nok hadde *Uro* som tema og tittel for arrangementet (NHO, 2023).

Tidslinjen som følger den retoriske bruken av pariakaste, viser at datoene for disse følger en syklus på gjennomsnittlig fire år. Følger vi tidslinjen (vedlegg 7.4.), kan vi se at tidspunkt for disse hendelsene later til å sammenfalle med stortingsvalgene. Sett i lys av dette kan det fremstå som at Hagen og Sissener har vært bevisst i sin timing av sine ytringer og har hatt et ønske om å utøve politisk påvirkning. Med dette kan Sissener, Hagen og deres meningsfeller anses som en ekstraparlamentarisk pressgruppe. Da vårt naboland Sverige gjennomgikk en *nyliberalisering* på 1990-tallet, var det hovedsakelig ekstraparlamentariske grupperinger og aktører som utøvde denne påvirkningen (Palonen & Sunnercrantz, 2021). Under debatten sluttet Sylvi Listhaug (FrP) seg til Sisseners diskurs om at de rike er verdiskapere (Waalder et al., 2023), og at regjeringens skattepolitikk kan ha negative konsekvenser for «vanlige folk» og deres arbeidsplasser (Ibid.). Lignende støtte har også kommet fra NHO-lederen Ole Erik Almlid, som *i forkant* av debatten gikk ut for å be politikerne tenke nøye gjennom hvordan de «snakker om næringslivet» (Andersen, 2023).

Høyre-leder Erna Solberg har også vist sin støtte til diskursen da hun sier at hun «forstår hvorfor så mange næringslivsledere opplever at det føres en polariserende argumentasjon» (Andersland & Suvatne, 2023) og er kritisk til at «man snakker om *rikinger* kontinuerlig» (Ibid., *forfatters kursivering*) og «ikke om *jobbskapere*» (Ibid., *forfatters kursivering*). Hvorvidt disse har kommet verdiskaperne i forsvar på bakgrunn av tidligere anmodninger om en bedre behandling og omtalelse, kan ikke vites med sikkerhet. Men det fremstår som at verdiskaperne og deres etos høster mer støtte nå enn tidligere. Nedsildringsøkonomi vil nok ikke erstatte velferdssamfunnet som det hegemoniske omfordelingssystemet i Norge med det aller første – men: Det bør likevel være en vekker når diskursen som formuleres av noen av landets aller rikeste, overlapper med den diskursen som føres av to av landets største partier.

Ny forskning har vist at både eliter og vanlige borgere i Norge besitter et ganske høyt nivå av meritokratiske holdninger sammenliknet med andre europeiske land (Broderstad, 2022). Holdninger til omfordelende politikk har også vist seg å avhenge av «folks oppfatninger om hva som er årsaken sosial ulikhet» (Broderstad, 2022). Med disse faktorene tatt til etterretning, kan det virke som at Norge kan være fruktbar jord å så nyliberale idéer i, hvilket bør tas på det største alvor hvis vi vil beholde velferdssamfunnet vårt. Vi kan med dette komme til den slutning at den økonomiske eliten nok ikke har blitt en pariakaste, men hvis vi fra nå av går med på å heller kalle dem verdiskapere, vil dette ha alvorlige konsekvenser for fremtiden.

6. Litteratur

Aartun, S. F. & Langen, M. (2017, 7. august). Blir behandlet som en pariakaste. *Dagens Næringsliv*. <https://www.dn.no/politikk/-blir-behandlet-som-en-pariakaste-her-til-lands/2-1-139483>

Andersen, J. E. (2023. 4.januar). Refser politikere: - Må tenke seg om. *Dagbladet Børsen*. <https://borsen.dagbladet.no/nyheter/refser-politikere-ma-tenke-seg-om/78209568>

Andersen, Ø. (2004). *I retorikkens hage*. (5.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Andersland, K. K. & Suvatne, S. S. (2023. 9.januar). Hyller lakse-milliardær. *Dagbladet Børsen*. <https://borsen.dagbladet.no/nyheter/hyller-lakse-milliardaer/78220410>

Barrett, M. (2012). Ideology, Politics, Hegemony: From Gramsci to Laclau and Mouffe. I Žižek, S. (Red.), *Mapping Ideology* (s. 235–265). Verso.

Bergens Tidende. (2017. 9.august). I Hagens hode. <https://www.bt.no/btmeninger/leder/i/XVX17/I-Hagens-hode>

Bockman, J. (2013). Neoliberalism. *Contexts*, 12(3), 14–15. <https://doi.org/10.1177/1536504213499873>

Bonde, A. (2022, 23. september). Folk blir mer forbannet enn det er grunnlag for, skriver Aslak Bonde. *Morgenbladet, Kommentar*. <https://www.morgenbladet.no/aktuelt/kommentar/2022/09/23/folk-blir-mer-forbannet-enn-det-er-grunnlag-for-skriver-aslak-bonde/>

Thompson J. B. (1991). The Production and Reproduction of Legitimate Language. I P. Bourdieu, *Language and symbolic power* (s.43-65). Polity Press.

Broderstad, T. S. (2022). *Democratic Reflections: To what extent do representatives mirror their constituents, and how does it affect the challenges modern, representative democracy are facing?* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Bergen.

Fagerjord, A. (2012). *Semiotikk: Støtteark laget for MEVIT 2700*. Universitetet i Oslo.

Goffman, E. (2017). *Interaction Ritual: Essays in face-to-face behavior*. Routledge.

Graeber, D. & Wengrow, D. (2021). *The Dawn of Everything: A New History of Humanity*. Penguin Random House

Grue, J. (2022, 30. august). Hyperbol. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/hyperbol>

Grue, J. (2022, 22. september). Logos. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/logos_-_retorikk

Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press.

Haug, A. K. & Trondheim T. L. (2014, 22. november). Stemplet som en underkaste. *Dagens Næringsliv*, s. 6–7.

Haugan, B., Brandvol I., Hansen J. & Hvidsten I. (2009. 24. juli). Derfor melder Hagen-familien flytting til Zürich. *VG*, s. 14.

Howarth, D., & Torfing, J. (2005). *Discourse Theory in European Politics: Identity, Policy and Governance*. Palgrave Macmillan Ltd.

Innset, O. (2020). *Markedsvendingen: Nyliberalismens historie i Norge*. Fagbokforlaget.

Kreutz-Hansen, H. (2022, 10. desember). ”Må slutte å jage bort de rike”. *VG*, s. 28–36.

Kristjánsson, M. (2017, 10. august). Klagesangen. *Klassekampen*.
<https://klassekampen.no/utgave/2017-08-10/fokus>

Laclau, E. (2005). *On Populist Reason*. Verso.

Laclau, E. & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. (2. utg.). Verso.

Lacan, J. (2004). *The Four Fundamental Concepts of Psycho-analysis*. Karnac.

LO (Landsorganisasjonen i Norge). (2023) <https://www.lo.no>

Newspeak. Hentet 2. mai 2023. I *Cambridge Dictionary*.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/newspeak>

NHO (Næringslivets Hovedorganisasjon). (2023). Vår del av verden er ikke til å kjenne igjen – en uro preger folk og bedrifter

<https://www.nho.no/arskonferansen/artikler/var-del-av-verden-er-ikke-til-a-kjenne-igjen---en-uro-preger-folk-og-bedrifter/>

NRK (2022. 15. november). Gråtkvalt Fredrik Solvang måtte stoppe opp i Debatten

<https://www.nrk.no/nyheter/gratkvalt-fredrik-solvang-matte-stoppe-opp-i-debatten-1.16181496>

Orlowski, P. (2012). *Teaching About Hegemony: Race, Class and Democracy in the 21st Century*. Springer.

Orwell, G. (2021). *Nineteen Eighty-Four*. Penguin Classics.

Palonen, E. & Sunnercrantz, L. (2021). Nordic Populists as Hegemony Challengers. I Koivunen, A., Ojala, J. & Holmén, J. (Red.), *The Nordic Economic, Social and Political Model: Challenges in the 21st Century* (153–176). Routledge.

Peters, M. A., Neilson, D., & Jackson, L. (2022). Post-marxism, humanism and (post)structuralism: Educational philosophy and theory, *Educational Philosophy and Theory*, 54:14, 2331-2340, DOI: [10.1080/00131857.2020.1824783](https://doi.org/10.1080/00131857.2020.1824783)

Randen, A. (Programleder). (2023. 5. januar). Politisk Kvarter.

<https://tv.nrk.no/serie/politisk-kvarter-tv/202301/NNFA07010523/avspiller>

Shafiullah, A. & French, J. A. (2022) COVID-19 and India's Flirtation with Localism. *COVID-19 and the Evolving Business Environment in Asia*, 53–76, Springer. 2022. DOI: [10.1007/978-981-19-2749-2_4](https://doi.org/10.1007/978-981-19-2749-2_4)

Signifier. Hentet 23. april 2023. I *Cambridge Dictionary*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/signifier>

Sirnes, E. (2020. 7. oktober). Arbeidende kapital. *Store Norske Leksikon*.

https://snl.no/arbeidende_kapital

Skjerve, K. (2017). *Rettsfilosofi for examen philosophicum*. Bergen: UiB.

Solvang, F. (Programleder). Gjøen, H. G. (Regi). (2022, 15. november). – Levekostnadene øker og flere rammes (15. november). *Debatten*. NRK.

<https://tv.nrk.no/serie/debatten/202211/NNFA51111522/avspiller>

Solvang, F. (Programleder). Gjøen, H. G. (Regi). (2022, 22. november). – *Renate får omsider møte Ap* (22. november). *Debatten*. NRK.

<https://tv.nrk.no/serie/debatten/202211/NNFA51112222/avspiller>

Språkrådet (2016. 30. september). Trickle-down economics. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/trickle-down-economics/>

Sunnercrantz, L. (2017). *Hegemony and the Intellectual Function: Medialised Public Discourse on Privatisation in Sweden 1988-1993*. [Doktorgradsavhandling]. Lunds Universitet.

Svendsen, H. L. (2022. 17. november). Renate Søderlund (46) ble rørt av henvendelsene fra fremmede: – Så søtt. *Nettavisen Økonomi*. <https://www.nettavisen.no/okonomi/renate-soderlund-46-ble-rort-av-henvendelsene-fra-fremmede-sa-sott/s/5-95-760751>

Taylor-Gooby, P., Hvinden, B., Mau, S., Leruth, B., Schoyen, M. A., & Gyory, A. (2019). Moral economies of the welfare state: A qualitative comparative study. *Acta Sociologica*, 62(2), 119–134. <https://doi.org/10.1177/0001699318774835>

Tjernshaugen, K., Glomnes, G. & Melgård M. (2013, 14. november). Budsjetthandlinger i vranglås. *Aftenposten*.

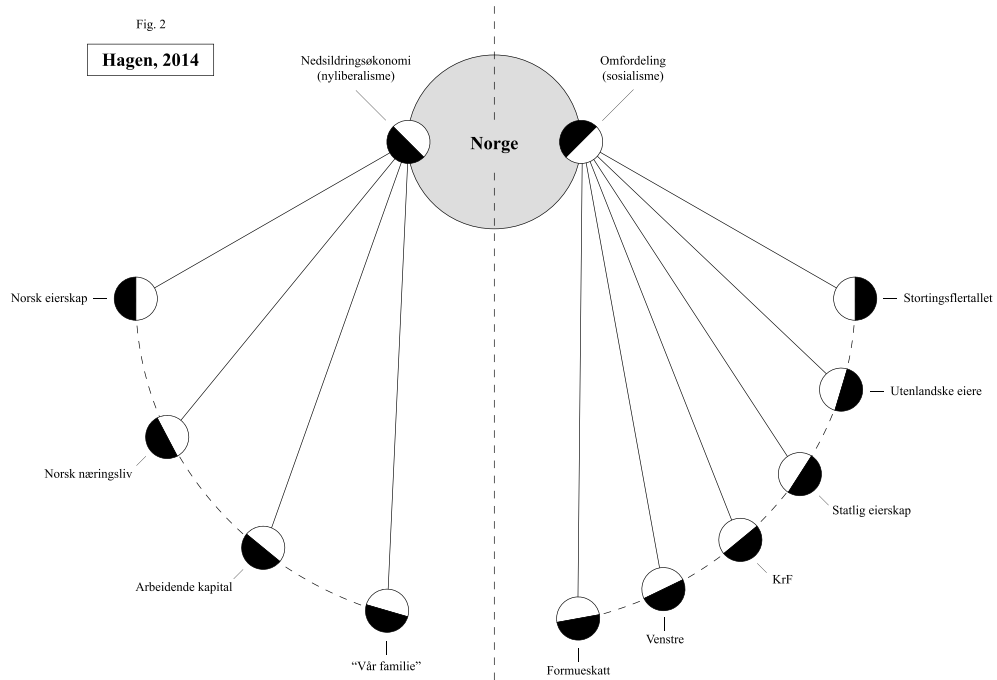
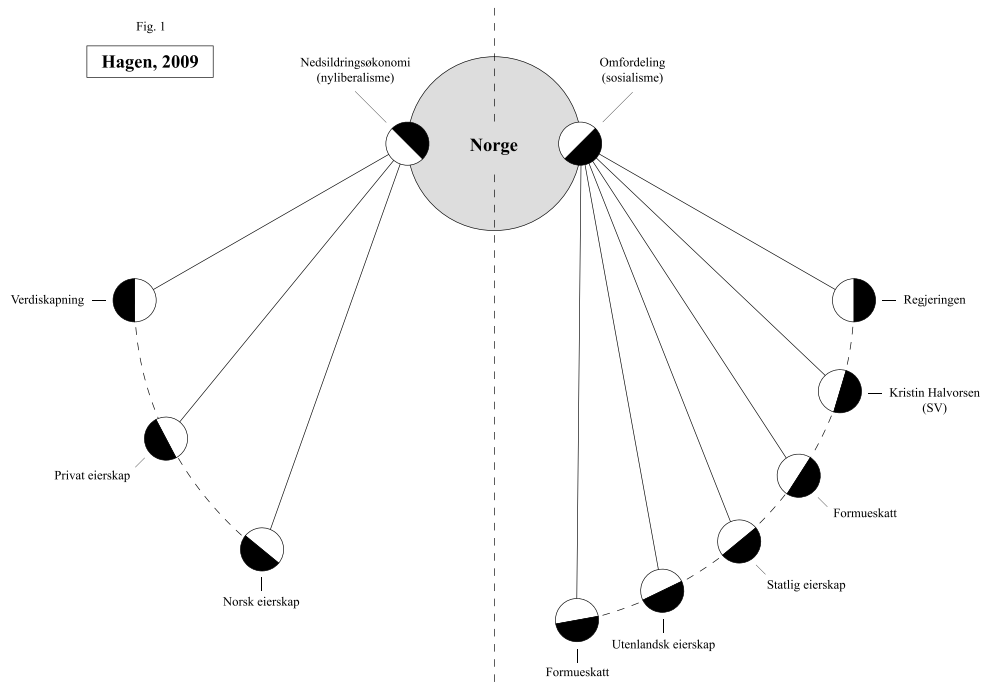
https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/4dyXe/budsjetthandlinger-i-vranglaas*

Tranøy, K. E. (2022, 1. april.). Enthymem. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/enthymem>

Waldrop, A. (2023, 13. mars). Pariakaste. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/paria>

Waalder, I. E., Randen, A. & Akkan, I. B. (2023, 5. januar). *Fondsforvalter mener de rike i Norge blir mobbet*. NRK. <https://www.nrk.no/norge/lysbakken-og-sissener-i-full-fattigdoms-krangel-1.16244430>

7. Vedlegg, 7.1.

Eikeland & Riis, 2023

Fig. 3

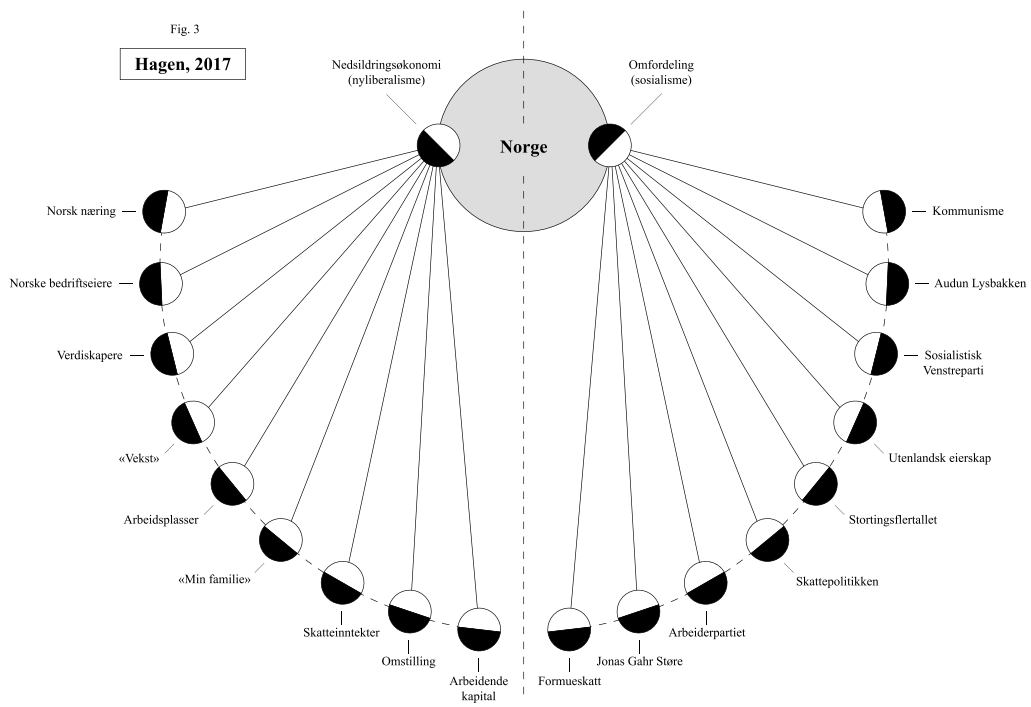
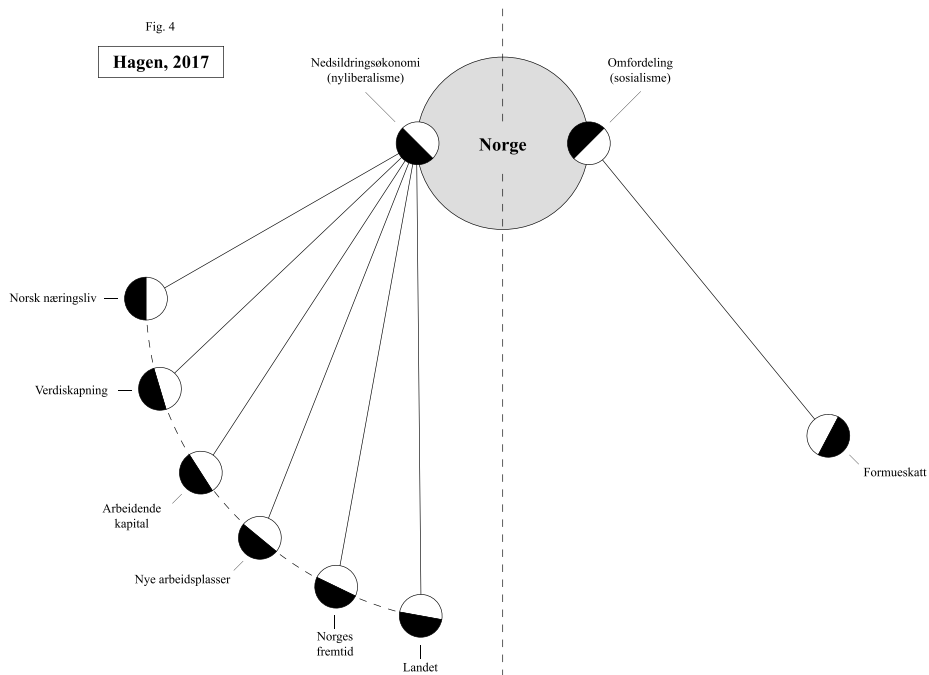

Fig. 4

Eikeland & Riis, 2023

Fig. 5

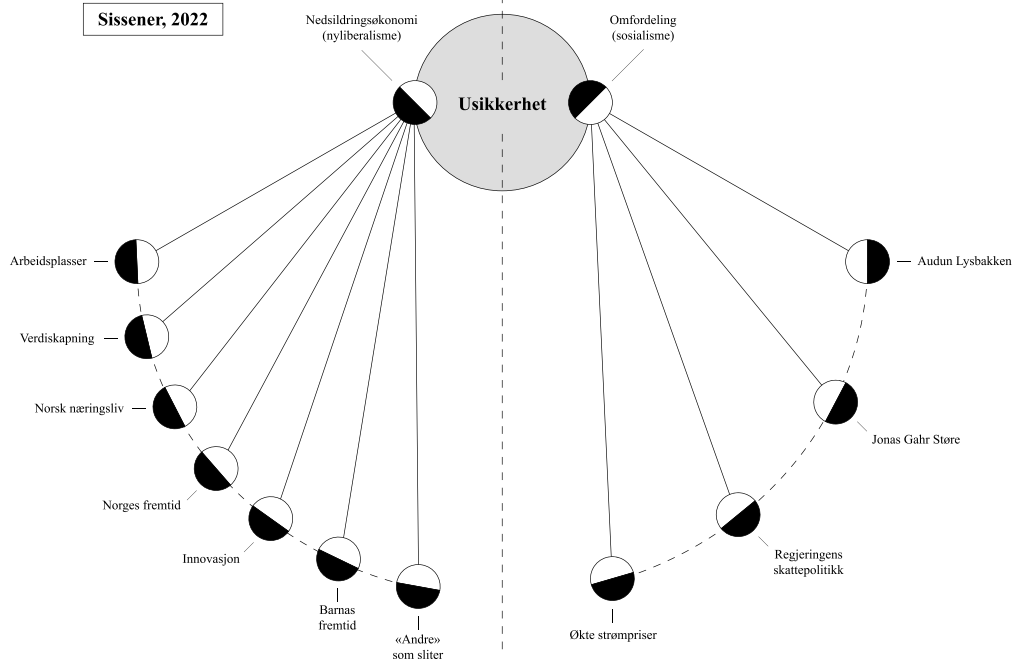
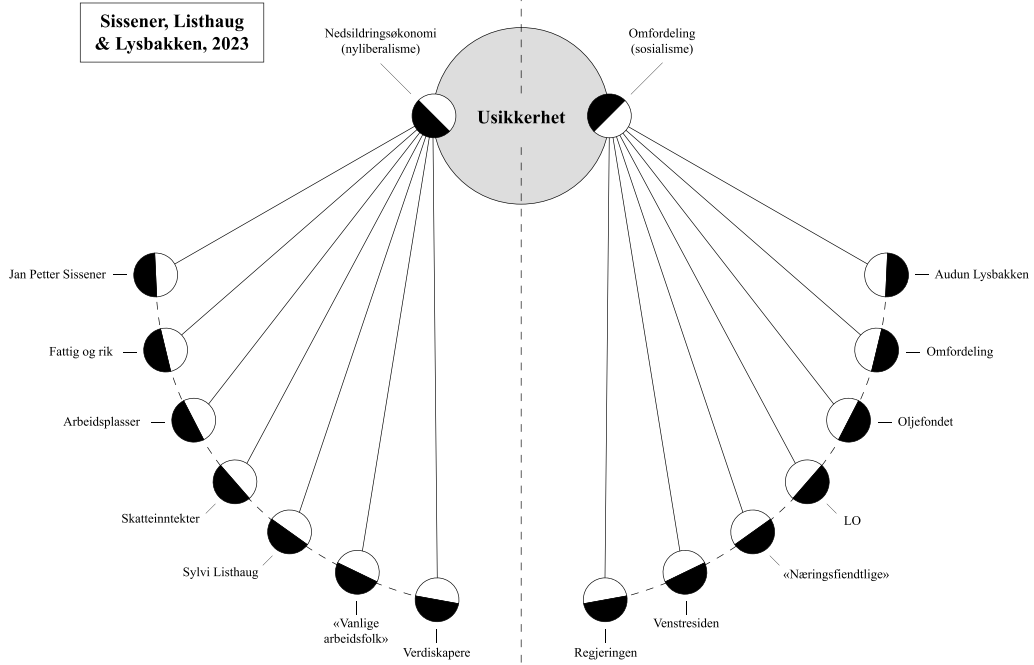
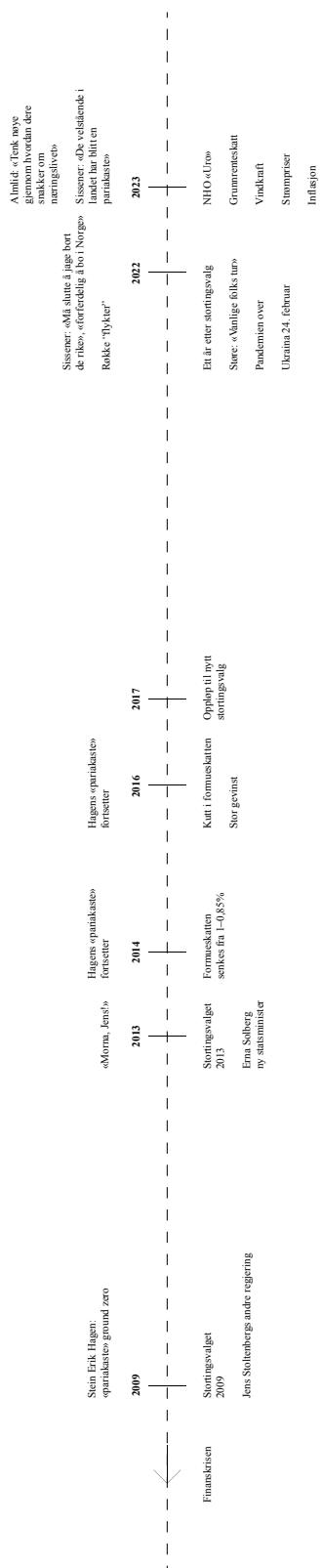

Fig. 6

7.2. Tidslinje

7.3. Fargekoding retorikk

Etos: «Appell til retorens egen karakter og autoritet (f.eks. retorens karakter og autoritet (e.g. referanser til egen ekspertise, formelle kvalifikasjoner eller erfaringer; appeller til identifisering med retoren; begrunner argumenter med påstander om ærlighet, autoritet og sannhet osv.; personifikasjoner eller legemliggjørelser av ideologier eller symboler som frihetskjempere, opprørere osv.» (Sunnercrantz, 2017, s. 336, *forfatters oversettelse*).

Patos: «Følelsesmessig appell med engasjement og identifisering med retoren som formål. Appellerer til lytterens følelser. Argumenter som appellerer til hele affektregisteret; sinne, glede og sorg» (Ibid.).

Logos: Retorisk bevismiddel som tar utgangspunkt i rasjonell argumentasjon. Selve begrepet har en dobbel betydning som betyr både «ord» og «fornuft» (Grue, 2023). «Overbevisning ved hjelp av logos kan skje på mange ulike måter, siden sakens fakta kan fremstilles på mange forskjellige måter» (Grue, 2023).

Entymem: «En ufullstendig uttrykt syllogisme hvor et av premissene eller konklusjonen er underforstått.» (Tranøy, K. E. 2022) «Hvilke premisser er konstruert eller validert for å få publikum til å konkludere med hvilke deduksjoner som følger logisk? Innebærer allment aksepterte premisser som "vi" allerede "vet" er sanne, eller viser hvordan "ting" egentlig er» (Sunnercrantz, 2017, s. 336, *forfatters oversettelse*).

Redefinisjoner: «Hvordan omdefineres begreper? Hvilke assosiasjoner eller justeringer, brukes substitusjoner og eufemisme eller metaforer?» (Ibid., *forfatters oversettelse*).

Kritikk og ideologi: «Hvordan kommer kritikk og ideologi til uttrykk? Er et sammenhengende system av overbevisninger uttrykt eller referert? På hvilket grunnlag er en kritikk *innrammet* (framed)? Hvilke *krav* (demands) stilles og hvordan fremstilles de?» (Ibid., *forfatters oversettelse*).

Politiske fronter: «Hvor og hvordan trekkes politiske grenser? Hvilken bruk er gjort av grensedragninger og allianser; *differensiering* (difference) og *ekvivalens* (equivalence)?» (Ibid., *forfatters oversettelse*). Hvilke *sammenkoblinger* (chains) konstrueres?

Andre: referanser, narrativer, metaforer, konvensjoner og tatt-for-gittheter: «Strategier for re-deskripsjon av termer, fenomener og handlinger, påkalling av tatt-for-gittheter og assosiasjoner for å fremheve visse trekk og dysse ned andre, for å etablere en kjede av negative og positive assosiasjoner» (Sunnercrantz, 2017, s. 87).

Knutepunkter (nodal points)/tomme signifikanter: E.g. universelle krav som f.eks.: demokrati, frihet, utvikling, (spesielt i dette tilfellet: «Verdiskaping»). «Hvordan forhandles kontinuitet og endring, og hva er de viktigste knutepunktene/tomme signifikantene som organiserer denne forhandlingen/striden?» (Sunnercrantz, 2017, s. 336).

7.4. Artikler fargekodet

50 millioner SPARERDerfor melder Hagen-familien flytting til Zürich

VG D1
25. juli 2009
side 14
812ord

Forfatter: Av BIRJRN HAUGAN, IVAR BRANDVOL, ION-INGE HANSEN, INGRID HVIDSTEN, GEIR OLSEN (foto) og TROND SOLBERG (foto)

KRAGERØ/OSLO (VG) Stein Erik Hagen sier barna ikke erker å bli i et land hvor **de blir behandlet ut som en pariskatte**

- Ja, de har opplevd at vi blir behandlet som en pariskatte, som er sunket her i landet av den norske regjeringen, anført av SV-leder Kristin Halvorsen. De opplevde at vi ble utbengt og kom til slutt til at de ikke erker mer. De vil ikke satse i dette landet, hvor de opplever at **de mangler noe som den og som er utværdig, sier Hagen på vegne av sine tre voksne barn.**

Anonymt

- De foretrekker et mer anonymt liv i et land hvor de ikke opplever å ligge å bli hacket på fordi de er formuende, legger han til.

Hagen selv sier han ikke flytter til Sveits. Ei heller kona, Mille Marie Treschow.

- Det er riktig at det er barna som emigrerer. **Hu har ikke meldt flytting til folkeregisteret og blir foretrukket.** **Hu vil fremover bo begge steder, så får vi se hva som skjer,** sier han fra sitt ferieparadis i Kragerø. Det betyr likevel i all hovedsak at Hagen-formuen flyttes ut av landet: Stein Erik Hagen har overført mesteparten av formuen til sine tre eldste barn: Nina Camilla Hagen (27), Caroline Hagen (25) og Carl Erik Hagen (20). Hans fjerde barn, sønnen Thomas Nicolai Stang er 13 år.

De tre eldste barna eier 30 prosent av Canica hver, og vil til sammen spare nesten 50 millioner kroner i personlig formuesskatt ved å flytte til Sveits. Lågingen viser at de betalte i overkant av 48 millioner i skatt til sammen i 2007, og ettersom de bare har forholdsvis beskedne inntekter, er det alt vesentlige formuesskatt. Datterselskap Utfaggingen skier til Zürich i Sveits, hvor barna og Stein Erik Hagen har funnet seg private boliger. I tillegg har Canica opprettet et datterselskap som skal styres fra Zürich. Utfaggingen betyr sluttet for gårdsdrømmen til Caroline Hagen. Hun har jobbet iberid for å få kjøpe og utvikle Øvre Vilberg gård på Romerike, men nå er gården solgt: Rederiarving Karianne Klavness Holmen (31) har kjøpt eiendommen for 19,5 millioner kroner, viser konsesjonsaknaden hun har sendt til kommunen.

- Det sier en del om hvor sterk opplevelse dette har vært for barna. Under finanskrise er den politiske situasjonen i Norge, og argumentene spisset fra SV opplevs som om at de skal ta. Vi har tre eldste barn som formuende, er en tid hvor de aller fleste land i verden har avskaffet den, sier Hagen.

Caroline Hagen kjøpte gården for 27 millioner kroner i 2007, og har dermed tapt 7,5 millioner kroner på salget.

Tildekket

Da VG besøkte gården i går ettermiddag, var vinduene mørke og tildekket. Hagens andre datter, Nina Camilla Hagen, har fått hovedansvaret for å forvalte familieformuen til Hagen. Hun har en sønn på litt over et år sammen med fallskjermhopperen Tore Buer (27). Stein Erik Hagen anslår at familien samlet trenger å ta ut rundt 160 millioner kroner i utbytte i år, for å betale formuesskatten og økningen i utbytteskatt.

- Ja, det ligger i den størrelsesorden. I Zürich er formuesskatten 0,1 prosent. Etter bortfallet av 80-prosentregelen og aksjerabatten er den for oss nå på en prosent. I tillegg kommer effekten av utbytte, som gjør at den reelle skatten er på 1,5 prosent, sier han.

- Jeg mener Kristin Halvorsen er en katastrofe for norsk eierskap. Hun vil rett og slett avvike det private norske eierskapet. Tilbake vil staten og utenlandske eiere være. Siden hun ikke vil ha norske eiere, så får vi bli utenlandske. Fordi da slipper vi å betale formuesskatt i Norge. Forklar det den som kan, sier han. - Hun sier dere rømmer landet med pengene deres uten å ville bidra til fellesskapet?

- Det er bare tull og det vet hun. Hun og statsministeren har nylig fått et brev fra meg hvor jeg foreslår at man hever utbytteskatten med 1 ½ til to prosent og så fjerner formuesskatten på arbeidende kapital.

TREKLØVER: Stein Erik Hagen har overført mesteparten av formuen til sine tre eldste barn. Her representert med døtrene Camilla Hagen (27) th. og Caroline Hagen (25). Bildet er tatt i forbindelse med åpningen av nye Farris Bad i Larvik tidligere i år. Foto: SCANPIX

HEI SVEITS: Stein Erik Hagen har ikke meldt flytting til folkeregisteret og blir foreløpig. - Jeg vil fremover bo begge steder, så får vi se hva som skjer, sier han fra sitt ferieparadis i Kragerø.

” Stemplet som en underkaste

Dagens Næringsliv
22. nov. 2014
side 6 - 7
956ord
+6

Forfatter: FINANS Anne Kari Haug, Arne Grande og Stig Tore Laugen Trondheim

Stein Erik Hagen mener norske bedriftsere behandles som en pariakaste, og varslar at det meste av familieformuen fremover vil bli investert i utlandet.

Rimi-gründer og storaksjonær i Orkla, Stein Erik Hagen, er mektig irritert og oppgitt over hvordan rike norske bedriftsere behandles av politikkerne. Han er svært misfornøyd med at formuesskatten ikke settes mer ned med borgerlig regjering.

Stortingetallet har nå sagt at det prioriterer utenlandske eiere og statlig eierskap fremfor privat norsk eierskap. Det er forstemmende. Som norsk næringslivseier er man

eller stemplet som en underkaste, en pariakaste, ja, halvfermisalt, sier Stein Erik Hagen (58) til DN.

– Norske næringslivseiere er blitt enpariakaste? – Ja, det mener jeg, ut fra debatten, og ut fra det

stortingetallet nå har sagt! Det stemplet er jeg skuffet over, men det er bare å ta det til etterretning og gå videre, sier Hagen.

Hagens irritasjon er utløst etter budsjettforliket mellom regjeringen og støttepartiene, som innebærer at formuesskatten senkes fra én til 0,85 prosent.

Høyre og Frp ønsker å redusere skatteprosenten til 0,75, men har gitt noe etter for press fra støttepartiene.

– Jeg synes regjeringens forslag var positivt, men er skuffet over KrF og Venstre. Vår familie rammes ikke så hardt av dette. Datteren min bor i Sveits, men det er jo veldig synd for fremtiden til norsk næringsliv.

Det legges nå opp til mer og mer utenlandsk eierskap i Norge, sier Hagen, og sier til at utenlandske eiere slipper å skatte til Norge.

«Veldig trist»

Hagen har tidligere overført størsteparten av familieverdiene til sine tre barn, Caroline

Marie Hagen (30), som flyttet til Sveits i 2009, eier 60 prosent av aksjene i familieelskapet

Canica. Stein Erik Hagen eier selv rundt ti prosent av Canica-aksjene, men har full kontroll gjennom

stemmeberettigede aksjer.

58-åringen er klar på at han ikke tror kuttet i formuesskatten på noen måte vil lokke Caroline Hagen til å flytte tilbake til Norge. – I tillegg å ha opplevd debatten rundt formuesskatt i Norge, tror jeg bare det blir mer

utskalt for borte. Det er selvsagt også mange andre grunner til at man blir boende utenlands enn

formuesskatten, men dess lenger man bor ute, dess mindre sjanse er det for at man flytter hjem igjen.

– Lysten på hjemflytting har ikke økt med ny regjering? – Nei, det kan jeg aldri tro. Vi ser nå tydelig at

stortingetallet ønsker utenlandsk og statlig eierskap i Norge, fremfor at eierne av norsk næringsliv skal bo langs kysten. Dette blir helt feil, og er veldig trist. Mer det er bare å notere seg og ta til etterretning.

«Skremt» av debatten

– Hva har vært galt med debatten? – Debatten har skremt meg, det må jeg bare si. Det har vært mange rare utspill som gjør at man får inntrykk av at det ikke spiller noen rolle om norske næringslivseiere er bosatt i Norge eller ei. Jeg mener at rike skal betale formuesskatt både på private goder som biler, båter, brytter og så videre. Det er ikke det dette handler om. M

«Næringsfjendtlig» – Man må heller legge om formuesskatten slik at det er bedriftene som skattes, om man absolutt skal ha den. Da blir det i alle fall likt for alle, både norske og utenlandske eiere

Hagen varslar videre at mesteparten av familieformuen, som er på flere milliarder kroner, nok ikke kommer til å bli investert i Norge fremover.

– Det er naturlig at pengene investeres nærmere der man bor, og datteren min bor i Sveits. Men

holdningene som nå er vist til privat eierskap er det mye bedre å drive næring i land hvor

man som næringsdrivende er velkommen, for eksempel i Sveige og i Danmark». Hagens stortingetallet har nå vist at de er rimelig næringsfjendtlig, sier Stein Erik Hagen.

stig.tore.laugen@dn.no

Dette er saken CANICA Canica Budsjettforliket mellom regjeringen og Venstre og KrF innebærer at: Formuesskatt-satsen senkes fra 1 til 0,85 prosent. I Bunnfradraget økes fra 1 million kroner til 1,2 millioner kroner. I det opprinnelige budsjettforslaget fra regjeringen var satsen senket til 0,75 prosent. I Kuttet i formuesskatten blir nå 2,7 milliarder kroner, istedenfor regjeringens forslag om et kutt på 4,1 milliarder. I Deler av økningen i ligningsverdier for næringsendom reverseres samtidig. Mens regjeringen ville øke ligningsstakten fra 60 til 80 prosent av markedverdi, innebærer budsjettavtalen at verdsettelsen blir 70 prosent. I Investeringselskap etablert i 1985, heleid av Stein Erik Hagen og hans familie. I Hagen eier formelt ti prosent av selskapet, men har full kontroll gjennom stemmeberettigede aksjer. I Datteren Caroline (30) eier 60 prosent av aksjene, mens sønnen Carl Erik (25) eier 30 prosent. I Canica største investeringer er 18 prosent av Orkla samt 100 prosent av Jernia og netthandelselskapet Komplet. I Egenkapitalen i Canica-konsernet var ved utgangen av fjoråret på 9,5 milliarder kroner, mens gjelden var på 3,9 milliarder. I Selskapet fikk ifor et resultat på 1,1 milliarder før skatt. I Investeringselskap etablert i 1985, heleid av Stein Erik Hagen og hans familie. I Hagen eier formelt ti prosent av selskapet, men har full kontroll gjennom stemmeberettigede aksjer. I Datteren Caroline (30) eier 60 prosent av aksjene, mens sønnen Carl Erik (25) eier 30 prosent. I Canica største investeringer er 18 prosent av Orkla samt 100 prosent av Jernia og netthandelselskapet Komplet. I Egenkapitalen i Canica-konsernet var ved utgangen av fjoråret på 9,5 milliarder kroner, mens gjelden var på 3,9 milliarder. I Selskapet fikk ifor et resultat på 1,1 milliarder før skatt.

Debatten har skremt meg, det må jeg bare si. Det har vært mange rare utspill Stein Erik Hagen

© Dagens Næringsliv

”Blir behandlet som en pariakaste

Dagens Næringsliv
8. aug. 2017
side 6 - 7
1025erd

Forfatter: JORUN SOFIE F. AARTUN, Monica Langen, jorun.aartun@dn.no, monica.langen@dn.no

Industrimilliardæren Stein Erik Hagen sier at staten har gått glipp av 2,2 milliarder skatte kroner fordi datteren flyttet med familieformuen til Sveits. Nå tar han et oppgjør med norsk skattepolitikk foran høstens stortingsvalg.

Oslo

Stein Erik Hagen er provosert over skattedebatten som dominerer høstens stortingsvalg. Orklas styreleder og storeier er særlig oppgitt over hvordan rike norske bedriftseiere behandles av politikerne i valgkampen.

«**Være rike er blitt et skjelnsord**», sier Hagen.

Han mener norske bedriftseiere med betydelige formuer blir behandlet som pariakaste.

– Det er provoserende at **norske bedriftseiere, som bidrar med formidabel**

verdiskaping, blir behandlet som en pariakaste her til lands», sier Hagen.

«**Unyansert debatt**»

Hagen mener formuesskattedebatten som har dominert norske medier den siste tiden er unyansert. Milliardæren, som i en rekke har gitt store bidrag til de borgerlige partiene Høyre og Fremskrittspartiet, er skuffet over at formuesskatten ennå ikke er fjernet.

«**Formuesskatten er så påleggende at den nå fjernes helt**», sier Hagen.

Han mener at formuesskatten straffer norske bedriftseiere som bidrar til å skape og utvikle

arbeidsplasser og økonomisk vekst.

«**Formuesskatten er en full skatt som diskriminerer**» norsk eierskap sammenlignet med utenlandsk

eierskap i Norge, sier Hagen.

Han viser til at utenlandske eiere slipper å skatte til Norge.

«Det er derfor debatten om formuesskatt loker ned til ett spørsmål: ønsker vi at norsk næringsliv skal være eid av nordmenn eller utenlendinger?»

Skjønner at mange flytter

Våren 2016 stilte seks partier på Stortinget seg bak skatteforliket, som blant annet gikk inn for at selskapskatten og inntektskatten for personer skal reduseres fra 28 prosent til 23 prosent innen 2018, og ytterligere reduksjoner skal vurderes i lys av utviklingen internasjonalt og i nabolandene.

– Når stortingsflertallet **vil oppgi prioriterte utenlandske eiere**, er det ikke så rart at mange, inkludert min familie, velger å flytte ut. **Skattepolitikken er næringsfremtidig**», er Hagen.

Milliardæren mener det er positivt at norsk skattepolitikk tilpasses utenlandsk regelverk, men synes det hadde vært langt bedre for norsk verdiskaping dersom formuesskatten hadde blitt fjernet helt.

Har unngått 2,2 mrd. i skatt

Hagen legger ikke skjul på at familien har unngått å betale betydelige summer i formuesskatt ved å bosette seg i Sveits.

Datteren Caroline Hagen Kjes (33) flyttet til Sveits i 2009. Hun eier ifølge faren indirekte nesten 100 prosent av aksjene i Canica, men Stein Erik Hagen har full kontroll gjennom stemmeberettigede aksjer.

– Det er selvsagt også mange andre grunner til at man blir boende utenlands enn formuesskatten, men

den er utvilsomt en av årsakene. **Datteren min har bodd i Sveits i åtte år og har spart 2,2 milliarder kroner**

formuesskatt på å flytte ut av landet. Disse pengene har hun i all hovedsak reinvestert i norsk næringsliv

Hun har skapt arbeidsplasser som har gitt Norge skatteinntekter, men det er likevel ikke en selvfølge at

formidelformuen vil bli investert i Norge fremover, sier Hagen.

Hagen viser blant annet til kjøpet av vinnimportøren Arcus.

Vinnimportøren gikk i mars i år fra svenske til norske hender etter at Hagens familieselskap Canica ble

største eier i selskapet med eierandel på 33,3 prosent.

Sølet ble gjort til kurs 47,40 kroner per aksje, tilsvarende 762 millioner kroner.

– Er det aktuelt å flytte hjem hvis skatteinretningen hadde blitt endret?

– Det vil jeg ikke utelukke. Vi betaler en god del skatt til Sveits, sier han.

Hagen er oppgitt over at Arbeiderpartiet med Jonas Gahr Støre i spissen vil øke skattene med 15

milliarder kroner i løpet av den neste stortingsperioden.

Støre er på velgerfiske, men politikken er svært skadelig, sier Hagen.

Han mener utviklingen i norsk næringsliv vil bli forverret dersom det blir et regjeringsskifte.

«**Skattepolitikken vil hemme norsk omstilling og vekst. Heldigvis ser det ikke lyst ut på meningsmøllingen**

for Arbeiderpartiet.»

Hagen understreker at han mener at alle skal betale skatt.

– Jeg mener at alle må bidra og betale inntektskatt. **Men jeg er imot å betale formuesskatt for arbeidende**

kapital, sier Hagen.

Langer ut mot SV

I et intervju med DN sier SVs partileder Audun Lysbakken at de som ønsker kutt i formuesskatten er skamløst egoistiske.

Lysbakken og jeg står så langt unna hverandre politisk som det er mulig å komme. **Partiet vil utrydde**

norsk næringsliv, sier Hagen.

Han synes ulikhetsdebatten mangler rot i virkeligheten

- Jeg er for at et samfunn skal gi alle borgere muligheter, men det er umulig å bekjempe ulikheter helt, **Et minne om at samfunn som har hatt en kommunistisk styreform har endt med fattigdom og hungersnød**
Aviser kritikk

Arbeiderpartiets finanspolitiske talsperson Marianne Marthinsen er ikke overrasket over Hagens uttalelser. - Han sa vel allerede i 2007 at han mente Norge utviklet seg til en sovjetstat under de rødgrønne. Det er en gjenganger når det er valgkamp, sier hun.

Marianne Marthinsen mener kutt i formuesskatten har knapp effekt.

- Det er mulig å bruke penger mer effektivt for å få til omstillingen, og staten må ta ansvar for den digitale infrastrukturen og for å løfte kompetansen til den norske arbeidstakeren. Derfor er kompetansereform en viktig del av programmet vi går til valg på, sier hun.

Marthinsen aviser at partiets politikk er næringsfjendelig:

- Det er ikke slån at de landene med de laveste skattesatsene er de mest fremgangsrrike og innovative.

Skatt på personlig formue

Skattesatsen er på 0,85 prosent og alle gis et bunnsfradrag på 1,4 millioner kroner. Regjeringen regner med å få inn i overkant av 12 milliarder kroner i 2017. I 2017 ble det innført en verdsettingsrabatt på ti prosent for aksjer og driftsmidler. Denne skal økes til 20 prosent i 2018. Dette ontaler ofte små arbeidende kapital. Høyre vil redusere og fase ut formuesskatten på **arbeidende kapital** og «på lengre sikt» fjerne hele formuesskatten. Ap har vært 15 milliarder kroner i skattekolning neste fireårsperiode hvis partiet kommer til makten. Fem milliarder kroner skal hentes fra høyere formuesskatt.

Alder: 61 år

Sivilstatus: Skilt, fire barn

Stilling: Investor og styreleder i Orkla

Bakgrunn: Kjøpmann tidligere kjent som Rimi- Hagen, hvor han tjente sin formue. Er i dag styreleder og storeier i merkevareresskapet Orkla.

Familiens verdier: Eierskapet i Orkla er verdt godt over 20 milliarder kroner, i tillegg kommer eierposter i Jernia, Komplett, Jotun, Arcus, samt eiendommer i Holmenkollen og Kragerø. Hagen har også store verdier i kunst.

Stein Erik Hagen nekter for å være en sutrende riking

Milliardær Stein Erik Hagen bedyrer at han synes **det er helt greit å betale høy skatt i Norge**. - **Men jeg sier klart ifra at skatt på formue er dårlig for norsk næringsliv**, sier han.

KONTROVERSIELL DEBATT: Investor og milliarder Stein Erik Hagen **mener han ikke snakker for sin syke mor, men for Norges framtid** når man mener formuesskatten må fjernes.

FOTO: CAMILLA H. WERNERSEN / NRK

Tore TollersrudJournalist
Camilla WernersenJournalist
Helge CarlsenJournalist
Ann Kristin LiestedJournalist
Publisert 9. aug. 2017 kl. 19:28

Artikkelen er flere år gammel.

«Det at jeg syter er helt misforstått. Jeg er megal fornøyd med tilværelsen, og å bo i Norge. Jeg har det utmerket», sier Hagen til NRK.

I et intervju med **Dagens Næringsliv** tirsdag tok industrimilliardøren Stein Erik Hagen et oppgjør med norsk skattepolitikk, som han mener gjennom formuesskatten straffer bedriftene som skaper arbeidsplasser og penger.

- **A være rik har blitt et skjellsord**, lod uttalelsen.

- **Det er provoserende at norske bedriftsiere, som bidrar med formidabel verdiskaping, blir behandlet som en pariakeste her til lands.**

STEIN ERIK HAGEN I INTERVJU MED DAGENS NÆRINGSLIV

Det kontroversielle utspillet skapte reaksjoner, og ikke minst harselering, fra meningsyttere som ironiserte over at en privilegert milliardær «syter» over å være rik i Norge.

Ifølge **lederartikkelen i Bergens Tidende** «roter» Hagen til skattedebatten ved å fremstille seg selv som offer. Kommentatorene maler et bilde av Hagen som danser inn i en porselsbutikk «med en elefantens finfølsomhet».

- **Ikke imot å betale høy skatt**

- Jeg har ikke noe imot å betale skatt og skattenivået som sådan. Det har vi vent oss til, men skatt på arbeidende kapital er feil. Det er ikke å klage, sier Stein Erik Hagen.

- **Jeg har ikke noe imot å betale skatt og skattenivået som sådan.** Det har vi vent oss til, men skatt på arbeidende kapital er feil. **Dette er ikke å klage**, sier Hagen til NRK etter kritikken.

folge investoren bør mer av overskuddet bli igjen i bedriftene og brukes på skape nye arbeidsplasser, istedenfor til å betale formuesskatt

Hagen mener konsekvensen kan bli at norsk næringsliv kjøpes opp av utlendinger som slipper å betale formuesskatt

- For Norges framtid og for å utvikle et sterkt norsk, næringsliv hadde det vært bra å fjerna formuesskatten. For meg og min familie, spiller det ingen rolle. Jeg snakker ikke for min syke mor, men for landet, hevder Hagen.

- Må jo kunne gi et ærlig svar

Investoren, som har bidratt med flere millioner i støtte til regjeringspartiene Høyre og Frp, bedyrer at han ikke forventer noe i gjengjeld.

Kritikere har ment at Hagens utspill er en gavepakke til Arbeiderpartiet og svekker Høyre i valgkampen.

- Det er jeg helt uenig i, men det kommer an på øynene som ser, selvfølgelig. Jeg har fått veldig mange gode tilbakemeldinger, svarer Hagen.

- Mener du at du har blitt misforstått i det offentlige ordskiftet?

- Jeg vet ikke, men man blir jo vant til at alt blir snudd og vendt på. Alle har sin agenda og bruker dette for å få fram sine synspunkter. Det er ikke noe nytt.

Ifølge Hagen tåler han godt å stå i stormen, selv om han innrømmer at det ikke alltid er så behagelig.

- Men man må jo kunne gi et ærlig svar når man blir spurt om noe.

- Spyr av debatten

Direktør i Norsk Industri Knut Sunde mener bedriftseiere ellers i landet ikke identifiserer seg med det Hagen sier.

- Den lille ringkjøringen i hovedstadsområdet har ingen ting å gjøre med hverdagen til bedriftseiere landet rundt. De spyr av denne debatten, sier Sunde til NRK.

Han mener de fleste bedriftsledere er nøkterne.

- Private eiere som har drevet i bedriften i 50-60 år i familien identifiserer seg med de ansatte. Klubbliderne vet at de er mer langsiktige enn andre type eiere. Dermed er alle opptatt av at bedriften går bra og at man ikke betaler mer i utbytte enn det man må, sier Sunde.

- De føler at den debatten som foregår ikke vedgår dem, selv om de også rammes av formuesskatten. Når små bedrifter må betale formuesskatt etter flere år med underskudd, snakker vi om aktiv dødsbølge, sier Sunde.

Publisert 9. aug. 2017 kl. 19:28

«Må slutte å jage bort de rike»

VG
10. des. 2022
side 28 / 36
2790ord

Han er en av Norges rikeste menn, har bodd på helsefarm, levd på 800 kalorier dagen og amputert deler av en fot for å redde helsen. Nå forsøker Jan Petter Sissener å redde et flyselskap, mens han mener norsk skattepolitikk er helt på jordet.

Hadde det ikke vært for de fem barnebarna, ville finansmannen Jan Petter Sissener (68) gjort som Røkke og de andre rikingene: Dratt til Sveits.

Men han er redd hans kone ville fått abstinenser.

Ia, han selv også forresten. - Vi klarer oss ikke uten barnebarna, vet du.

Sissener sitter i skinntrukne stoler på møterommet i sitt eget forvaltningsselskap og spiser take away-lunsj fra Alex Sushi.

- Det er så mange som sliter nå. Det bekymrer meg.

Selv har han begynt å grue seg litt. - Det blir julaften uten barnebarna i år. Jeg kommer til å savne dem.

Det ligger egentlig ikke i Jan Petter Wilhelm Courvoisier Sisseners natur å være så negativ. Han foretrekker å tenke på alle de fine tingene i livet. Kona sier han aldri klager.

Ia vel, så må han starte dagen med 13 piller til kaffen, og ia vel, så måtte han amputere en del av foten i sommer, og så får han hiernerytelse og brister et par ribben på toppen.

Sånt skjer. Man har den helsen man har. Markedene venter ikke. Det er bare å jobbe på.

- Men nå er fondforvalteren litt urolig.

For det er ikke bare flyselskapet Flvr som må reddes og julaften som skal feires uten barnebarn.

- Norge er blitt uninvestable, sier Sissener, og putter den siste biten med sashimi og rogn i munnen.

- De som skaper arbeidsplasser og verdier jages ut av landet. Norsk næringsliv er slanseløst. Ingen tar investere lenger.

- Smart har ikke barna en fremtid her. Han er en av Norges rikere menn. Riktignok et stykke ned på Kapitals topp 100-liste, med sin 67 millioner i formue og litt mindre i inntekt. Selv sier han at han ikke har så mye penger, men at han derimot har bidratt en hel del til andres rikdom.

I over 40 år har han vært en markant skikkelse i norsk finansliv og forvaltet andres verdier i en evig analyse mellom «risk and reward». De siste årene gjennom sitt eget forvaltningsselskap Sissener AS.

Flere ganger har forvaltningen skjedd på bekostning av nattesøvnen. Noen selskaper har gått under, andre har blomstret. Venner har mistet sparepengene sine, andre har cashet

inn og fått råd til både hytter og feriebuss.

Det har vært opp og nedturer. De siste årene har han dessuten tatt på seg jobben som hele Norges rikssyner. Noe familien ikke alltid synes er like stas.

Som fast spaltist i Nettavisen bjeffer han fra seg, terger på seg statsråder og kjefter på statsministre. Ikke sjelden handler det om regjeringens skattepolitikk.

«Om alle skulle gjøre som næringsministeren, går Norge konkurs».

«**Juden Solbakken er en økonomisk alfabe**» og statsministeren «**forstår lite a**

... n ... Slik blir det kanskje når man hver dag blir hentet i svart bil fra statsministerboligen og hverken betaler strømregningen eller fyller tanken på bilen selv.»

Slik ting skriver Sissener.

Sissener tørker seg om munnen med en serviett. «**Jeg har meg provosere litt fort. Men**

ingen må si fra der andre ikke kan

Han kvæler en gjesp. Igjen dukker smilet opp bak buskete bryn.

Med birst i to ribbein og 18 gode venner på middagsbesøk hjemme på Holmen kveiden før, ble det en kort natt.

- Det var noe impulsivt min kone og jeg fant på. Reunion med gamle venner helt tilbake til ungdomsskolen. Mange av dem felles. For når man har vært gift med samme fantastisk kone i 43 år, har man mange av de samme vennene. - Det var veldig hyggelig, og det ble litt sent. De siste ukene har det uansett vært så som så med søvn. For litt ufrivillig, ifølge ham selv, har han fått rollen som redningsmann for Flyr.

Det nystartede norske flyselskapet som sliter med å fylle opp setene og nå taper millioner. Reiseliv, arbeidsplasser og flypriser står på spill. Sissener var med å meisle ut refinansieringsplanen og spilte en hovedrolle da flyselskapet hentet inn 250 millioner kroner tidligere i høst.

- Nå er det opp til dem å få til resten, sier han, legger fra seg spisepinnen.

Hovedaksjonær er han visst også blitt. Fondet hans tåler å tape penger, sier han, men han håper for det norske folk sin del at Flyr består, og snakker om kundeopplevelser som han mener slår SAS og Norwegian ned i støvlene.

- Dessuten har de den hyggeligste besetningen. Se her!

Han viser frem en SMS fra en pilot som takker Sissener for innsatsen og inviterer han inn i cockpiten ved neste anledning. Sånt varmer.

Dagen starter alltid i fem-halvsekdragnet med et varmt karbad. Omgitt av duftende badeskum og mobilen i hånden scroller han gjennom dagens første nyhetsoppdatering. Krigen i Ukraina, klimakonferansen, mellomvalg i USA, Twitter-kontoer som stenges, budsjetsprekker og strømpriser.

Nyhetsvarslene fra E24, VG, NRK, Finansavisen Dagbladet, DN, Financial Times, Wall

Street Journal ... piper inn på mobilen gjennom hele dagen.

- Plutselig skjer det noe og da må man agere kjapt, forklarer han.

«**Har du forresten fått med deg den siste undersøkelsen fra Prolsesarmen?**

Sissener lener seg over bordet. - Hver fjerde nordmann har bedt en venn eller et familiemedlem om økonomisk hjelp!

Nå er han i inne på det som tenner alle hans plugger.

Regjeringens skattepolitikk. Med økte skatter for næringslivet, økt utbytteskatt, økt formuesskatt og den nye skattebomben for fiskeoppdrett og kraftproduksjon. For ikke å snakke om de økte strømprisene.

At Røkke drar til Sveits skjøpper han godt. - **Det er veldig trist**, men jeg ville reist selv om familien ble med.

- Ville du ikke følt at **syktet Norge** om du dro?

«**Nei, det er politikerne som svikter, deres manglende tilrettelegging for næringslivet og manglende verdsetting av all innovasjon og alle arbeidsplasser slike som Røkke har skapt. Det er snart mer norske sparepenger i utlandet enn det er i Norge, og nå forsvinner investeringsviljen også, sier han**

Sissener er varm i trøya.

«**Norge må være det eneste landet i verden hvor de som gjør det bra blir sett på som en parasitte**

Og hva skal Norge leve av nå? spør han.

- Vi vant i lotto. Vi fikk oljen. Det har regnet penger på oss. Vi har ikke vært nødt til å prioritere. Og så har vi hatt vannkraften. Det er de to beina Norge har stått på. Nå bygges oljenæringen ned og råderetten over den billig energi har vi gitt fra oss.

- Bør man ikke dele på godene?

- Strøm er en del av infrastrukturen og det er samfunnets oppgave å skaffe folk og næringsliv billigst mulig strøm. At Tyskland stenger ned atomkraftverk før de har fått på plass alternative energikilder er ikke norske strømkunders problem.

Han vasker ikke lenger tøy før maskinen er full, setter på oppvasken når strømmen er billigst og har skrudd av varmekablene på plattingen på hytta.

Med fjellhytte på Norefjell og sommersted i Frankrike har han fått skyhøye strømregninger.

- Uten at vi engang har vært der!

Ja, ja. Bak sterke meninger, skjuler det seg en snill bamse, bedyrer han. «Carebears kalte de ham, aksjemeglerkollegene i London på slutten av 80-tallet.

- Norges snilleste, sies det.

Han smiler beskjemet. - Jeg er altfor snill. Jeg har hjulpet en del mennesker i mitt liv.

Fondsforvalter mener de rike i Norge blir mobbet

Jan Petter Sissener mener de rikeste i Norge har hatt et hardt halvår. – Skattesutring, svarer Audun Lysbakken (SV).

03:44
Spill av

Se debatten mellom Listhaug og Lysbakken: – Blir rike mobbet?

KRANGEL: Audun Lysbakken, Sylvi Listhaug og Jan Petter Sissener var sterkt engasjerte i NHO-konferansens første debatt.

Ingrid Emilie Waaler Journalist
Astrid Randen Journalist
Ismail Burak Akkan Visuell journalist

Publisert 5. jan. kl. 10:35Oppdatert 5. jan. kl. 12:16

Jan Petter Sissener, en profilert fondsforvalter og investor, **mener de velstående landet er blitt en pariakaste.**

Audun Lysbakken, leder for SV, er lei av overklassens «skattesutring».

Sylvi Listhaug, leder for Frp, har medfølelse for de fattige, men mener samtidig de rike har møtt unødvendig mye kritikk.

I Politisk kvarter gikk startskuddet for årets

NHO-konferanse, og der gikk debatten hardt for seg.

Sylvi Listhaug, Jan Petter Sissener og Audun Lysbakken etter Politisk Kvarter.

FOTO: ASTRID RANDEN / NRK

1361 milliarder i overskudd

– Det er skandaløst at de rike har preget samfunnsdebatten den siste tiden, samtidig som matkøene vokser seg rekordstore. Det har skapt et uriktig bilde av situasjonen Norge nå står i, sa Audun Lysbakken torsdag morgen.

Jan Petter Sissener svarte derimot at problemet ligger hos politikerne:

– Jeg synes dette er trist å høre på. Det at de fattige får mindre å rutte med har ingenting med de rike å gjøre, men manglende vilje til å skape endring hos politikerne.

Han undret seg over at regjeringen ikke ønsker å bruke mer av overskuddet fra oljefondet til å bedre situasjonen for dem som har minst.

FOTO: OLE BERG-RUSTEN / NTB

Lysbakken mente på sin side at det er en lite bærekraftig bruk av pengene.

Norge har aldri tjent mer på å selge olje og gass enn i fjor. Til og med november hadde næringen solgt for 1731 milliarder til utlandet, viser tall fra SSB. Bransjen skatter 78 prosent, i tillegg til at staten får utbytte som hovedeier i Equinor. I fjor regnet staten med å få inn minst 1361 milliarder fra næringen.

– Disse inntektene er midlertidige og skal sikre Norges økonomi i fremtiden. Om vi bruker av disse pengene nå, vil vi gå på en smell i fremtiden. **Det vi trenger er mer omfordelende politikk, sa Lysbakken.**

SV-leder Audun Lysbakken mener mer omfordeling er det som skal til for å minske forskjellene i Norge.
FOTO: GORM KALLESTAD / NTB

– En pariakaste

Sissener var gjennom debatten fast bestemt på at de rike har hatt sitt å stri med den siste tiden:

– Vi har hatt en LO-leder som har vært tydelig på at nå skal de rike tas. Det synes jeg er veldig trist. De rike skaper arbeidsplasser og sørger for høye skatteinntekter, men blir sett på som pariakaste og nesten mobbet ut.

Les også: Matkøene blir stadig lenger: – En akutt fattigdomskrise

Fondsforvalteren mente også at politiske vedtak har gjort det vanskelig for bedrifter å starte opp i Norge.

Det de rike trenger, mente Sissener, er forutsigbare rammevilkår.

Ei som var enig i det, var Sylvi Listhaug. Hun beskriver politikken fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet som «næringsfiendtlig».

– De rike kommer til å klare seg uansett – om de bor i Norge eller reiser til Sveits. Dem det går utover, om det blir færre investeringer i Norge, det er vanlige arbeidsfolk som mister arbeidsplassen sin, som de rike er med på å skape.

Les også: Økonomer er bekymret for luksusforbruket: – Å endre atferd er skikkelig vanskelig

Mener det ikke er godt nok

Hun synes det er synd at personer med mye penger flytter til Sveits, men presiserer at Norge er et fritt land og at man skal få gjøre som man selv vil.

Listhaug legger også til at hun mener det er blitt vist manglende respekt for verdiskapere den siste tiden.

– Jeg synes venstresiden har omtalt dem på en svært negativ måte. Det er veldig spesielt, sa Frp-lederen.

Sylvi Listhaug er tydelig på at regjeringen ikke gjør nok for de fattige.

FOTO: KAI RUNE KVITSTEIN / NRK
Hun gjorde også et poeng ut av at forskjellene har økt samtidig som Audun Lysbakken sitter med hånd på det politiske rattet.

– Vi gjør alt i vår makt til å sørge for mer omfordeling i samfunnet, svarte SV-lederen.

– Men det er jo ikke godt nok, repliserte Listhaug.